

Crna Gora
SAVJET AGENCIJE ZA ELEKTRONSKE MEDIJE
Broj: 01 – 379
Podgorica, 24.03.2011. godine

IZVJEŠTAJ O RADU
AGENCIJE ZA RADIO-DIFUZIJU ZA 2010. GODINU

S A D R Ž A J:

UVOD	3
RAZVOJ I IMPLEMENTACIJA ZAKONSKOG OKVIRA	4
PRAĆENJE REALIZACIJE USLOVA IZ IZDATIH DOZVOLA	10
STANJE TRŽIŠTA USLUGA DISTRIBUCIJE RADIO I TELEVIZIJSKIH PROGRAMA DO KRAJNJIH KORISNIKA	17
JAVNI RADIO-DIFUZNI SERVISI	19
UČEŠĆE U AKTIVNOSTIMA I PROJEKTIMA OD ZNAČAJA ZA AUDIOVIZUELNI MEDIJSKI SEKTOR	22
MEĐUNARODNA SARADNJA	26
RADIO-DIFUZNA PRETPLATA	31
FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA AGENCIJE ZA RADIO-DIFUZIJU U 2010. GODINI	33

UVOD

Očekivanja u pogledu povoljnijih materijalnih uslova za rad Agencije za radio-difuziju nijesu se realizovala ni u 2010. godini. Tek sredinom godine usvojena rješenja u Zakonu o elektronskim medijima, kao i izmjene Zakona o elektronskim komunikacijama implementiraće se tek u 2011. godini. U takvim okolnostima planiranje i izvršavanje programskih aktivnosti bilo je opredijeljeno isključivo akumuliranim sredstvima iz ranijih godina.

Iako takođe očekivano, izostalo je usvajanje Zakona o digitalizaciji. Osim što dodatno odlaže početak ovog kompleksnog procesa, dovodi se u pitanje dalji razvoj TV emitovanja i mogućnost emitera da iskoriste prednosti koje digitalna tehnologija donosi.

Među najznačajnije aktivnosti u toku 2010. godine bile su mjere na unapređivanju zaštite autorskog i srodnih prava u ovoj oblasti. U tom smislu, može se zaključiti da je stepen realizacije propisanih obaveza zadovoljavajući i ima trend daljeg poboljšanja.

Agencija za radio-difuziju je i u toku 2010. godine učestvovala u aktivnostima vezanim za izradu novog zakonskog okvira koji bi trebalo da definiše razvoj elektronskih medija u Crnoj Gori u skorijoj budućnosti (Zakon o elektronskim medijima, Zakon o prelasku sa analognih na digitalne sisteme emitovanja, Zakon o autorskom i srodnim pravima).

Kao jedan od nosilaca primjene politike u audiovizuelnom sektoru, Agencija za radio-difuziju je dala svoj doprinos u projektima koji se direktno ili indirektno odnose na audiovizuelni medijski sektor (zaštita potrošača, reforma uprave, ažuriranje Nacionalnog programa integracija Crne Gore u EU i sl.).

Uprkos ograničenjima izazvanim značajnim promjenama u strukturi i stabilnosti finansiranja, Agencija za radio-difuziju je uspjela da obezbijedi kontinuitet u obavljanju regulatorne funkcije uz zaštitu prava i interesa svih subjekata na medijskom tržištu.

RAZVOJ I IMPLEMENTACIJA ZAKONSKOG OKVIRA

1. Usvajanje i implementacija Zakona o elektronskim medijima

Rad i funkcionisanje Agencije za radio-difuziju u toku 2010. godine su protekli u znaku promjena u njenim nadležnostima i načinu finansiranja usljed rješenja sadržanih u izmjenama Zakona o elektronskim komunikacijama i novom Zakonu o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore iz 2008. godine. Ovim zakonskim rješenjima ukinut je dio nadležnosti Agencije za radio-difuziju (sprovođenje postupka dodjele radio-difuznih frekvencija za emitovanje/distribuciju radio ili TV programa, izdavanje dozvola pružaocima usluga distribucije radio ili TV programa posredstvom KDS/MMDS/IPTV i DTH) kao i svi stabilni i održivi izvori prihoda (naknada za dozvole za prenos i emitovanje radio-difuznih signala, naknada za dozvole za izgradnju i korišćenje distribucionih sistema, radio-difuzna pretplata, taksa za radijske prijemnike u motornim vozilima).

Sve ove okolnosti, kao i neopravdano duga revizija zakonskog okvira, dodatno su motivisale Agenciju za radio-difuziju da se i u toku 2010. godine maksimalno angažuje i pruži svoj doprinos finalizaciji teksta novog zakona o elektronskim medijima.

Usvajanje Zakona o elektronskim medijima¹ značajan je događaj u medijskoj sferi Crne Gore u toku 2010. godine. Za njegovu implementaciju važno je i to što su usvojene i izmjene i dopune Zakona o elektronskim komunikacijama, što omogućava set komplementarnih rješenja po pitanju podjele nadležnosti Agencije za elektronske medije i Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.

Novim Zakonom uređuju se prava, obaveze i odgovornosti pravnih i fizičkih lica koja obavljaju djelatnost proizvodnje i pružanja audiovizuelnih medijskih usluga; usluga elektronskih publikacija putem elektronskih komunikacionih mreža; nadležnosti, status i izvori finansiranja Agencije za elektronske medije; sprječavanje nedozvoljene medijske koncentracije; podsticanje medijskog pluralizma i druga pitanja od značaja za oblast pružanja audiovizuelnih medijskih usluga (u daljem tekstu: AVM usluga), u skladu s međunarodnim konvencijama i standardima.

Ovim zakonom, u značajnoj mjeri je postignuto usaglašavanje crnogorskog zakonodavstva sa EU Direktivom o audiovizuelnim medijskim uslugama (AVMS Direktiva). Upravo imajući to u vidu, novi zakon, pored već tradicionalnih usluga radija i televizije te usluga oglašavanja, telešoping i sponzorstva, daje nove definicije i podjelu AVM usluga. One su sistematizovane kao:

- Elektronski mediji (radijski ili televizijski program),
- AVM usluge na zahtjev - usluga kojom se omogućava prijem radio i/ili televizijskog programa na osnovi pojedinačnog zahtjeva korisnika i kataloga programa odabranih od strane pružaoca AVM usluge, a koja je dostupna isključivo na osnovu korisničkog ugovora ili drugog oblika prethodne individualne autorizacije i
- komercijalne audiovizuelne komunikacije u obliku radijskog i televizijskog oglašavanja, telešopinga, sponzorstva ili plasmana proizvoda.

Usvojena zakonska rješenja uvažavaju dio primjedbi koje su dali Evropska komisija i Savjet Evrope u toku izrade zakona. Upravo u skladu sa jednom od njih Agenciji za radio-difuziju odnosno Agenciji za elektronske medije, vraćene su nadležnosti koje se odnose na pravo sprovođenja javnog konkursa i dodjelu prava na korišćenje radio-difuznih frekvencija za emitovanje ili distribuciju radio i TV programa tj. AVM usluga.

¹ "Sl.list Crna Gora", br. 46/10.

Nadalje, novi zakon ponovo uvodi rješenja za stabilnije finansiranje Agencije. Naknade po osnovu korišćenja radio-difuznih frekvencija za emitovanje i distribuciju radio i TV programa do krajnjih korisnika biće prihod Agencije za elektronske medije. Naime, godišnje naknada po osnovu izdatih odobrenja za pružanje AVM usluga (naknade za emitovanje, naknade za pružanje AVM usluge na zahtjev) predstavljaće okosnicu budućeg finansiranja Agencije. Imajući u vidu uzuzetno težak materijalno-finansijski položaj u kojem se nalazi veliki broj emitera, kao i opštu ekonomsku situaciju u zemlji, ne može se sa sigurnošću očekivati stabilno i održivo finansiranje Agencije. Ipak, ocjene novog modela biće moguće dati tek nakon sagledavanja rezultata njegove primjene u toku 2011. godine.

Agencija za radio-difuziju nastavlja sa radom kao Agencija za elektronske medije uz obavezu preuzimanja zaposlenih, sredstava, opreme, prava i obaveza Agencije za radio-difuziju.

Skupština Crne Gore, donijela je 9. decembra 2010. godine Odluku o imenovanju članova Savjeta Agencije za elektronske medije². Članom 23 Zakona o elektronskim medijima utvrđeno je da članovima prvog sastava Savjeta trajanje mandata utvrđuje žrijebom predsjednik Skupštine, u prisustvu predstavnika ovlašćenih predlagača članova Savjeta. Istim članom Zakona utvrđeno je da se tri člana Savjeta imenuju na period od pet godina, dok se dva člana imenuju na period od četiri godine. Predsjednik Skupštine Crne Gore Ranko Krivokapić obavio je 23.12.2010. žrijebanje kojim je utvrđen mandat članovima Savjeta Agencije za elektronske medije. Žrijebanju su prisustvovali predstavnici ovlašćenih predlagača članova Savjeta Agencije za elektronske medije.

ČLANOVI SAVJETA AGENCIJE ZA ELEKTRONSKE MEDIJE

- **Ranko Vujović**, kandidat udruženja komercijalnih emitera - 5 godina. Predsjednik Savjeta
- **Dr Zdravko Uskoković**, kandidat Univerziteta - 5 godina
- **Zlatko Vujović**, kandidat nevladinih organizacija koje se bave zaštitom ljudskih prava i sloboda - 5 godina
- **Mladen Lompar**, kandidat Crnogorskog P.E.N. centra - 4 godine
- **Budimir Damjanović**, kandidat nevladinih organizacija iz oblasti medija - 4 godine

E-mail Savjeta Agencije sard@ardcg.org

Savjet Agencije za elektronske medije održao je krajem decembra konstitutivnu sjednicu 2010. godine i za predsjednika Savjeta izabrao Ranka Vujovića.

2. Izrada Zakona o digitalizaciji

Iako očekivano, usvajanje zakona o prelasku sa analognih na digitalne sisteme emitovanja nije se desilo ni u 2010. godini. To ima za rezultat ozbiljno kašnjenje sa otpočinjanjem procesa digitalizacije TV emitovanja u Crnoj Gori što dovodi u pitanje ne samo razvoj nego i opstanak velikog broja elektronskih medija i može imati dalekosežne negativne posljedice na stanje audiovizuelnog sektora.

Značaj ovog pitanja i izazove sa kojima se suočava crnogorsko društvo u njegovom rješavanju prepoznala je Evropska komisija i kroz IPA 2009 sa 1.6 mil. € podržala stvaranje uslova za otpočinjanje procesa digitalizacije u Crnoj Gori. Sa druge strane, iako se Vlada Crne Gore obavezala da obezbijedi 1 mil. € za ovaj projekat, već u 2010. godini došlo je do zastoja u obezbjeđivanju tih sredstava. S obzirom da je na taj način dovedeno u pitanje otpočinjanje IPA 2009 projekta, Vlada je u martu 2010. godine, iz budžetskih rezervi, obezbijedila dio neophodnih sredstava u iznosu od

² "Sl. list Crne Gore", br. 74/10.

150.000€. Na taj način stvoreni su uslovi i raspisan tender za nabavku predajnika i prateće opreme za dio prve mreže za digitalno emitovanje, kojom će raspolagati Radio-difuzni centar Crne Gore. Predstavnici Agencije za radio-difuziju učestvovali su u procesu pripreme i realizacije tendera Radio-difuznog centra za izbor ponuđača za izradu glavnog projekta za prvu mrežu digitalne zemaljske radio-difuzije (DVB-T) za pokrivanje teritorije Crne Gore. Urađeni glavni projekat bio je osnov za raspisivanje tendera za nabavku opreme u okviru projekta koji se finansira kroz IPA 2009. Do kraja 2010. godine još uvijek nije bio završen izbor najpovoljnijeg ponuđača opreme, tako da se u najboljem slučaju instaliranje ove opreme ne može očekivati prije drugog kvartala 2012. godine.

Imajući u vidu navedeno, može se reći da Crna Gora ozbiljno zaostaje u odnosu na zemlje regiona kada je riječ o digitalizaciji. Od usvajanja „Strategije prelaska sa analognih na digitalne radio-difuzne sisteme“ u toku 2008. godine, gotovo da se nije dalje odmaklo.

Prepoznajući kako proces prelaska sa analogne na digitalnu radio-difuziju u Crnoj Gori značajno kasni, Agencija za radio-difuziju je uočila potrebu da sve zainteresovane strane u ovom procesu (nadležna ministarstva, regulatorni organi, Radio-difuzni centar, komercijalni i javni radio-difuzni emiteri, operatori) daju svoj doprinos u definisanju narednih koraka, kako bi uspješno otpočeli sa ovim veoma složenim procesom u našoj zemlji. U cilju sagledavanja i usaglašavanja dinamike i nosilaca sljedećih koraka, koji bi doveli do ubrzavanja ovog procesa, Agencija za radio-difuziju je organizovala sastanak koji je poslužio kao polazna osnova za usaglašavanje stavova zainteresovanih strana, kao i razrješenje niza dilema koje prate ovaj proces.

Saglasno zaključku sa ovog sastanka, Savjet Agencije za radio-difuziju je u oktobru 2010. godine uputio pismo predsjedniku Skupštine Crne Gore i predsjedniku Vlade Crne Gore i ukazao da, ukoliko postoji opredijeljenost za sprovođenje procesa digitalizacije do kraja 2012. godine, bez odlaganja treba pristupiti izradi, usvajanju i implementaciji zakona o prelasku sa analognog na digitalno zemaljsko emitovanje. S obzirom na značaj ovog zakona za elektronske medije u Crnoj Gori, pa i šire, Savjet Agencije je posebno istakao da povodom nacrtu ovog zakona treba u što kraćem roku organizovati javnu raspravu i njegovo usvajanje u Skupštini Crne Gore planirati u najkraćem roku. Time bi se omogućilo prevazilaženje otvorenih dilema koje zahtijevaju donošenje odgovarajućeg zakonskog okvira.

Posebno je istaknuto da usvajanje zakonskih rješenja koja će na komplementaran način (uz Zakon o elektronskim komunikacijama i Zakon o elektronskim medijima) regulisati prelazak sa analognog na digitalno zemaljsko emitovanje i omogućiti optimalan razvoj sektora audiovizuelnih medijskih usluga, uz maksimiziranje pozitivnih efekata tehnološke konvergencije, trebalo bi prepoznati kao prioritet Vlade Crne Gore i Skupštine Crne Gore u periodu 2011-2012. godina.

U svom obraćanju, Savjet Agencije je prepoznao da su pitanja licenciranja ponuđača audiovizuelnih medijskih usluga, kao i jasno razdvajanje nadležnosti dva regulatora u ovom procesu, riješena usvajanjem izmjena Zakona o elektronskim komunikacijama i Zakona o elektronskim medijima (avgust 2010. godine). Ipak, Savjet Agencije je istakao da je, za uspješno otpočinjanje i sprovođenje procesa digitalizacije TV emitovanja u Crnoj Gori, neophodno zakonski regulisati čitav niz pitanja. Među njima su:

- preciziranje rokova kojima je definisano trajanje simulaksta (period paralelnog emitovanja u analognoj i digitalnoj tehnologiji) i tačan datum prestanka emitovanja televizijskih programa u analognoj tehnologiji;
- definisanje standarda kodiranja slike i način pristupa krajnjih korisnika ponuđenim sadržajima;
- definisanje prava i obaveza svih subjekata u izgradnji i realizaciji prve (i druge) nacionalne mreže digitalne zemaljske televizije;
- definisanje operatora prve (i druge) nacionalne mreže;

- način dodjele kapaciteta prvog multipleksa;
- finansiranje procesa;
- način koordinacije, monitoringa i evaluacije procesa;
- finansiranje izgradnje mreže;
- mjere stimulacije krajnjih korisnika za prelazak na digitalne sisteme prijema signala (subvencioniranje nabavke prijemničke opreme).

Pri tome, posebno treba obratiti pažnju na prava i obaveze Radio-difuznog centra Crne Gore, RTCG i postojećih javnih i komercijalnih emitera.

Krajem decembra 2010. godine, Vlada Crne Gore je usvojila nacrt Zakona o digitalizaciji i najavila javnu raspravu o ponuđenim rješenjima.

Uvažavajući značaj kvalitetne i blagovremene izrade ovog zakona, Agencija za radio-difuziju je još jednom ukazala na pitanja koja u nastavku rada na ovom zakonu treba detaljnije sagledati i usaglasiti sa Zakonom o elektronskim medijima i Zakonom o elektronskim komunikacijama.

1. Za pojedina rješenja u Nacrtu zakona se opravdano postavlja pitanje racionalnosti njihovog definisanja zakonom (npr. pitanje ograničavanja korišćenja prvog multipleksa za komercijalne emitere zbog uvođenja HDTV za programe nacionalnog emitera, budžetsko finansiranje predajničke mreže za drugi multipleks na nacionalnom nivou, finansiranje troškova prenosa i emitovanja za dvije mreže na nacionalnom nivou i sl.) ili opravdanosti (ogranačavanje prava da u prvi i drugi MUX uđu samo postojeći emiteri).
2. Pitanja licenciranja ponuđača AVM usluga, kao i jasno razdvajanje nadležnosti dva regulatora u ovom procesu, riješena su usvajanjem izmjena Zakona o elektronskim komunikacijama i Zakona o elektronskim medijima.
3. Istaknuta je važnost prepoznavanja činjenice da se ovim zakonom definišu izuzeci od procedura koja su sadržane u Zakonu o elektronskim medijima a to su slučajevi kada se bez javnog konkursa stiče pravo na radio-frekvenciju za digitalnu radio-difuziju (u slučaju RDC) i pravo na kapacitet u multipleksu za nacionalne (i lokalne) javne emitere.
4. Ovim zakonom treba uvažiti činjenicu da je "operator predajničke mreže", odnosno pružalac AVM usluge na zahtjev (prema Zakonu o elektronskim medijima), nosilac prava na dodijeljenu frekvenciju. Na taj način on ima pravo da direktno ostvaruje pristup frekventnom spektru i ne zavisi od drugog subjekta prilikom pružanja svoje usluge. Da li će za te potrebe razvijati sopstvenu mrežu (i registrovati se kao operator mreže elektronskih komunikacija kod Agencije za elektronske komunikacije) ili zaključiti ugovor sa već registrovanim operatorom mreže - to je njegova odluka. Odobrenje za radio frekvencije Agencija za elektronske komunikacije izdaje licu koje je, na osnovu javnog konkursa AEM, dobilo pravo na radio frekvenciju za određeni multipleks.
5. Ponuđenim nacrtom se predviđa razvoj lokalnih/regionalnih mreža za digitalnu televiziju. Treba preispitati realnost zahtjeva da jedinice lokalne samouprave (koje već nekoliko godina izdavaju sve skromnija sredstva za programe javnih emitera i informisanje uopšte, uz krajnje ograničavajuće stanje sa realizacijom opštinskih bužeta) finansiraju prenos i emitovanje signala lokalnim mrežama u toku prelaznog perioda. S obzirom da zakon to ne precizira, da li treba pretpostaviti da će se lokalne/regionalne mreže razvijati isključivo na komercijalnoj osnovi? Donošenje odluke o ovom pitanju zahtijeva detaljniju debatu sa jedinicama lokalne samouprave i lokalnim/regionalnim medijima.
6. Agencija smatra da proceduru donošenja plana raspodjela za zemaljsku radio-difuziju treba detaljnije definisati ovim zakonom. Procedura donošenja Plana raspodjele

definisana je članom 64. Zakona o elektronskim komunikacijama i članom 14. Zakona o elektronskim medijima, pa predmetnim zakonom treba samo razraditi sadržaj ovog dokumenta u dijelu koji se odnosi na digitalnu zemaljsku radio-difuziju. Prije svega, treba definisati parametre za barem dvije mreže za nacionalno pokrivanje signalima digitalne televizije, parametre određenih regionalnih/lokalnih mreža, broj programa po multipleksu, raspoložive kapacitete za pojedinačne programe, kao i mreže kojima bi se zadovoljile potrebe emitera radijskog i televizijskog programa lokalnog karaktera. Na osnovu ovako definisanih parametara bili bi stvoreni uslovi za jednostavnije rješenje pitanja koja se odnose na realizaciju prve i svih ostalih mreža digitalne zemaljske radio-difuzije.

7. Jedina uspješna tranzicija sa analogne na digitalnu radio-difuziju biće ona koja omogući postojećim emiterima što blaži prelazak na novu tehnologiju, bez značajnijeg gubitka zone servisa. Kao važan mehanizam za uspješno i blagovremeno sprovođenje procesa trebalo bi definisati rokove, sadržaj i nadležnosti za usvajanje i realizaciju simulkast plana. S obzirom da se zakonom definišu samo strateška rješenja (datum početka i trajanje simulkasta, datum gašenja analogne radio-difuzije,...), simulkast planom treba razraditi detalje koji zavise od (1) uslova za početak korišćenja prvog MUXa (bez tendera za RTCG i realizaciju tendera za ostale emitere u preostalom dijelu prostora); (2) uslova za početak korišćenja ostalih MUXova i (3) usvajanje specifikacije predajničko – prijemničke opreme.
8. Za ovaj proces veliki značaj ima efikasna i blagovremena međusektorska koordinacija i jasne podjele nadležnosti i odgovornosti za pojedine aspekte realizacije procesa. Upravo zbog toga Agencija smatra da treba razmotriti potrebu formiranja tijela koje bi bilo zaduženo za koordinaciju procesa, praćenje sprovođenja i predlaganje korektivnih mjera kako bi se ispoštovali određeni rokovi, prava i obaveze (savjet, komisija ili sl.). Imajući u vidu kompleksnost procesa i međusobnu uslovljenost njegovih faza, smatramo da za koordinaciju treba imati u vidu sljedeće subjekte: Univerzitet Crne Gore – Elektrotehnički fakultet; Agenciju za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost; Agenciju za radio-difuziju / Agenciju za elektronske medije; nadležni državni organ za medije i sektor audiovizuelnih usluga (Ministarstvo kulture); nadležni državni organ za sektor elektronskih komunikacija (Ministarstvo pomorstva, saobraćaja i telekomunikacija); nadležni državni organ za informaciono društvo i ICT (Ministarstvo za informaciono društvo); RDC i RTCG, kao i udruženja emitera i distributera (pružaoca audiovizuelnih medijskih usluga) i operatora mreža za elektronske komunikacije.
9. Jednostavan pristup ažuriranim informacijama, kontinuirana promotivno-edukativna kampanja i mobilizacija svih subjekata su ključni elementi ubrzavanja procesa implementacije digitalnih radio-difuznih servisa. Jedan od najvažnijih koraka je blagovremeno informisanje korisnika o konačnom datumu gašenja analognih radio-difuznih servisa. Upravo zbog toga Agencija smatra da se zakonom moraju jasno definisati nadležnosti, prava i obaveza po osnovu planirana i sprovođenja efikasne, jasne i blagovremene promotivne kampanje.
10. S obzirom na važnost blagovremenog obezbjeđenja neophodnih sredstava, bilo da se radi o budžetskim sredstvima ili sredstvima koje će morati da obezbijede emiteri i operatori, smatramo da bi zakon trebalo da prati detaljnije obrazloženje o strukturi i dinamici obezbjeđenja budžetskih sredstava, kao i njihovim korisnicima.

3. Izrada Zakona o autorskom i srodnim pravima

Ministarstvo ekonomije je 28. oktobra 2010. godine dalo na javnu raspravu Nacrt zakona o autorskom i srodnim pravima i uputilo poziv zainteresovanima da se uključe u javnu raspravu i daju svoje predloge, primjedbe i sugestije.

Imajući u vidu pokazano interesovanje emitera i operatora za ovaj zakon, Agencija je početkom novembra 2010. godine organizovala **okrugli sto na temu "Nacrt zakona o autorskom i srodnim pravima u oblasti emitovanja i distribucije radio i TV programa"**.

Cilj ovog sastanka je bio razmjena mišljenja i stavova u vezi sa predloženim rješenjima a posebno prava i obaveza emitera i operatora u vezi sa korišćenjem i distribucijom audiovizuelnih medijskih sadržaja, kolektivna zaštita autorskog i srodnih prava, zaštita usluga sa uslovnim pristupom.

Na skupu je istaknuto da usvajanje Zakona o elektronskim medijima predstavlja značajan korak u procesu usaglašavanja crnogorskog zakonodavstva sa evropskim standardima u audiovizuelnoj oblasti. Međutim, za efikasnost cjelokupnog sistema, od velikog značaja je jasan sistem prava i obaveza kako pružaoca AVM usluga, kao korisnika autorskog ili srodnih prava, tako i svih institucija u lancu zaštite ovih prava (organizacije za kolektivnu zaštitu prava, regulatori, Zavod za intelektualnu svojinu, nadležna ministarstva, sudovi, tržišna i druge inspekcije...).

Agencija je sugerisala da nije u potpunosti jasna namjera predlagača da Zakon o primjeni propisa kojima se uređuje zaštita prava intelektualne svojine ostavi u potpunosti na snazi, iako bi pojedina njegova rješenja prirodno trebalo da nađu mjesto u predlogu novog zakona a za neka rješenja bi trebalo izbjeći ponavljanje u oba zakona kad se govori o autorskom i srodnim pravima. U skladu sa predloženim rješenjem, pitanje zaštite usluga sa uslovnim pristupom bi bilo tretirano sa tri zakonska teksta: Zakonom o primjeni propisa kojima se uređuje zaštita prava intelektualne svojine, Zakonom o elektronskim medijima i predloženim zakonom o autorskom i srodnim pravima.

Agencija spornim smatra izostanak jasnih odredbi o nadzoru nad sprovođenjem ovog zakona, kao i činjenicu da ovim ili nekim drugim zakonom i dalje nije sveobuhvatno regulisano osnivanje, organi upravljanja, finansiranje i rad Zavoda za intelektualnu svojinu. Iznešene su i primjedbe da je u dijelu kaznenih odredbi neophodno regulisati novčane kazne za značajno veći broj prekršaja odredbi ovog zakona. Navedeno treba sagledati u svijetlu opredjeljenja za zadržavanje sličnih rješenja u Zakonu o primjeni propisa kojima se uređuje zaštita prava intelektualne svojine, koji sadrži prekršaje za pojedine odredbe koje su slične ili iste onima sadržanim u nacrtu zakona.

Istaknuto je da jedan od ciljeva zakona koji se predlaže je usklađivanje sa direktivama EU, te bi s obzirom na niz obaveza vezanih za praćenje primjene i izvještavanje o stanju u ovoj oblasti trebalo zakonom odrediti institucije koje će biti nadležne za ove poslove.

U skladu sa izraženim interesom učesnika ovog sastanka, priređivač zakona (Ministarstvo ekonomije) je u nastavku javne rasprave organizovalo pojedinačne sastanke sa predstavnicima Agencije za radio-difuziju, emitera i operatora u toku kojih su predstavljene konkretne primjedbe i sugestije za izmjene nacрта.

*

* *

Imajući u vidu potrebu unapređenja prakse u prevenciji i rješavanju problema koji se javljaju u realizaciji prava i obaveza propisanih zakonskim okvirom i izdatim dozvolama, Agencija je u aprilu 2010. godine organizovala sastanak predstavnika crnogorskih TV emitera, kablovskih operatora i državnih organa nadležnih za primjenu propisa o zaštiti autorskog i srodnih prava u oblasti TV emitovanja.

Učesnici sastanka, koji je organizovan u saradnji Misije OEBSa u Crnoj Gori i Agencije za radio-difuziju, razmjenili su mišljenja i predloge za unapređenje prakse u ovoj oblasti kao i zakonskog okvira kroz izradu Zakona o elektronskim medijima i Zakona o zaštiti autorskog i srodnih prava.

Imajući u vidu potrebu unapređenja prakse u prevenciji i rješavanju problema koji se javljaju u realizaciji prava i obaveza propisanih važećim zakonskim okvirom i izdatim dozvolama za emitovanje i distribuciju programa, učesnici sastanka su istakli značaj partnerskog rješavanja svih problema.

Prepoznata je potreba sagledavanja optimalnih rješenja i dinamike njihovog uvođenja uz uvažavanje kako komercijalnih, tehničkih i društvenih aspekata rada emitera i operatora, tako i interesa gledalaca i društva u cjelini.

Posebno je istaknuta uloga i odgovornost Agencije za radio-difuziju, kao nadležnog regulatora, u procesu promocije standarda, pravila, prava i obaveza u ovoj oblasti ali i edukaciji i upoznavanju svih zainteresovanih subjekata sa praksom u zemljama regiona i šire.

PRAĆENJE REALIZACIJE USLOVA IZ IZDATIH DOZVOLA

1. Novi komercijalni emiteri

Izmjene medijskog zakonskog okvira iz 2008. godine, u značajnoj mjeri su promijenile raspored nadležnosti dva regulatora u postupku licenciranja radio i TV stanica. Usljed toga, novi emiteri su bili suočeni sa dodatnim procedurama i pravnim prazninama.

To je i u toku 2010. godine uticalo na nemogućnost pozitivnog odgovaranja na pokazani interes za pokretanje novih radio i TV stanica.

Po osnovu zahtjeva za izdavanje dozvole, koji je podešen u skladu sa Zakonom o radio-difuziji, Savjet Agencije za radio-difuziju dodijelio je Nevladinoj organizaciji "Društvo za ravnopravnost i toleranciju AI" iz Podgorice pravo na prenos i emitovanje radio-difuznih signala posredstvom distribucionih sistema (KDS/MMDS/IPTV/DTH) za sve opštine u Crnoj Gori. Time je **ponuda TV programa proširena sa kanalom "Srpska TV"**, koja je počela emitovanje posredstvom usluge "Extra TV" Crnogorskog Telekomu.

2. Emitovanje kvizova

Osim redovnih aktivnosti koje se odnose na monitoring programa, tokom protekle godine, Agencija za radio-difuziju se bavila sa nekoliko specifičnih pitanja sa aspekta poštovanja programskih standarda i pravila vezanih za oglašavanje u elektronskim medijima.

U aprilu 2010. godine, Uprava za igre na sreću Crne Gore obratila se Agenciji za radio-difuziju i ukazala na potrebu poštovanja Zakona o igrama na sreću prilikom **emitovanja ili distribucije programskih sadržaja u formatu kvizova koji imaju status igara na sreću**. S obzirom da su i u programima pojedinih KDS/MMDS/IPTV/DTH operatora prisutni ovakvi sadržaji, skrenuta je pažnja na rješenja sadržana u Zakonu o igrama na sreću koje emiteri i operatori treba da imaju u vidu prilikom uključivanja ovakvih sadržaja u svoj program, odnosno ponudu.

Agencija je emiterima uputila dopis kojim se preciziraju prava i obaveze emitera i operatera u skladu sa Zakonom o igrama na sreću i zahtjevima nadležanog organa za njegovu primjenu, Uprave za igre na sreću. Naglašeno je da je zabranjeno učestvovanje u inostranim igrama na sreću za koje se ulozi plaćaju na teritoriji Crne Gore.

Distribuiranjem kvizova (koji imaju karakter igre na sreću, u smislu Zakona o igrama na sreću) u okviru stranih TV programa, operatori omogućavaju učestvovanje u inostranim igrama na sreću za

koje se ulozi plaćaju na teritoriji Crne Gore (pri tome se ulogom smatra cijena telefonskog poziva koji je neophodan uslov za učešće u kvizu, a taj trošak se plaća na teritoriji Crne Gore).

Imajući u vidu navedeno, Agencija za radio-difuziju je skrenula pažnju svim operatorima koji distribuiraju TV programe koji sadrže kvizove (znanja) koji se smatraju igrom na sreću da ih, bez odlaganja, isključe iz svoje ponude (zatamnivanjem slike u vrijeme njihovog emitovanja).

Takođe, istaknuto je da treba voditi računa i da li emiter koji emituju ovakve ili slične programske sadržaj ima pravo emitovanja konkretnog programa i za teritoriju Crne Gore. Ukoliko takvo pravo nemaju, neophodno je da bez odlaganja i takve programske sadržaje isključe iz ponude, na način što će se u vrijeme emitovanja zatamniti slika na kanalima koji nijesu ostvarili pravo emitovanja ovih sadržaja na teritoriji Crne Gore.

3. Sprječavanje diskriminacije zbog seksualne orijentacije i zaštita maloljetnika

U oktobru 2010. godine emisija "Glamour noir"³, emitovana na TV Atlas izazvala je žustru javnu reakciju. Tema emisije bila je: Traganje za odgovorom na pitanje: "Da li postmoderni subjekat odagnava nasiljem teret slobode", kako je formulisala voditeljka emisije.

Na osnovu sadržaja emisije, moglo se zaključiti da su povod bili aktuelni događaji sa parade ponosa održane dan ranije u Beogradu, a suština tretiranje teme: sloboda i prava LGBT populacije u Crnoj Gori.

Tim povodom, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda obratio se Agenciji za radio-difuziju zahtjevom za izjašnjenje u vezi sa obraćanjem nevladinih organizacija i predstavnika LGBT populacije povodom ove emisije i posebno da li je emitovanjem ovog sadržaja došlo do kršenja zakona i uslova iz izdate dozvole, a posebno programskih standarda vezanih za govor mržnje i tretiranje djece (maloljetnika) u medijima.

U svom odgovoru, Agencija za radio-difuziju je zaključila da je predmetna emisija "Glamour noir", po sadržaju i načinu tretiranja problematike, protekla u okvirima saglasnosti sa odredbama Zakona o elektronskim medijima i Odluke o minimalnim programskim standardima u elektronskim medijima i relevantnim evropskim standardima, u atmosferi tolerantnog dijaloga, međusobnog uvažavanja neistomišljenika i u osnovi je realno prikazala društvenu realnost o kontroverznom pitanju.

Agencija je istakla da, suprotno ustaljenoj koncepciji emisije i očekivanjima javnosti, ova emisija bila je posvećena temi i uz način njenog tretiranja koji, u pravilu, nijesu do kraja odgovarajući za takav format. Nadalje, Agencija je ukazala da kada je već donesena hrabra odluka da se sa laganog razgovora o estradnim zgodama i nezgodama pređe na debatu o složenim društvenim problemima, bila je nužna ozbiljnija priprema za debatu koja iziskuje vrhunsko poznavanje materije, puno obazrivosti i vještine da se u javnoj komunikaciji sa više učesnika izbjegnu opasnosti da se, makar i bez stvarne namjere, bilo ko osjeti povrijeđen po bilo kom osnovu. Budući da TV Atlas ima na repertoaru takve emisije, bilo bi logično da su ostali žanrovski dosljedni. No, i ovakav izbor spada u uređivačku slobodu emitera i predstavlja legitiman izbor.

³ "Glamour noir" je kontakt-zabavna emisija TV "Atlas", koja je emitovana uživo ponedjeljkom od 21 do 22 sata, a reprizira utorkom od 14 do 15 sati. Planirana je i koncipirana da se u "pop art" stilu bavi temama i pojavama iz popularne kulture: muško-ženski odnosi, popularni trendovi u estradnom životu, fenomeni pop kulture, kontrakulture i sl. Format i autorsku viziju emisije izražava sadržaj telopa koji se emituje na njenom početku, koji čini tekst ispisan na ekranu (a istovremeno ga čita i spiker). Tekst glasi: **"UPOZORENJE: U glamuru ima malo, ili nema ništa, od trajne estetske vrijednosti. Njegove manifestacije nemaju umjetničke ciljeve. Cilj je fantazija, a ne umjetnost, a namjera nije da se gledaocu otkrije neka istina, već da se ona sakrije. Glamur obično nema ukusa. U ovoj emisiji je obilježen prikazivanjem – istovremeno nastoji da privuče ljude i skrene njihove misli. Naša namjera je da spektaklom zaslijepimo i začaramo kako bi sakrile ono obično i komercijalno."**

Agencija za radio-difuziju je zaključila da je ova, kao i brojne druge veoma značajne društvene teme, inače, nedovoljno i sporadično tretirana u crnogorskim medijima, kao i da su redovne i u pravilu oštre reakcije dijela nezadovoljne javnosti na sve tzv. kontraverzne sadržaje. Usljed toga, postoji realna opasnost da mediji počnu izbjegavati takve teme i još više se okrenu komercijalnim i manje "rizičnim" sadržajima. U tom kontekstu, olako izricanje bilo kakvih restriktivnih ili kaznenih mjera prema emiterima, koje ne bi bile dovoljno opravdane ili neophodne, može imati obeshrabrujući efekat na njih da se bave kompleksnim (ili kontraverznim) pojavama ili procesima.

Zbog toga je Agencija zaključila da je u ovom slučaju dovoljno da se uputi preporuka TV "Atlas" i ostalim elektronskim medijima u Crnoj Gori da posvete maksimalnu profesionalnu i stručnu pažnju tretiranju svih aspekata osjetljive problematike vezane za ostvarivanje ljudskih prava i izbjegavaju opasnosti od promocije ili podsticanja netolerancije ili (govora) mržnje.

4. Podržane kampanje od društvenog značaja

Tokom 2010.g. Agencija za radio-difuziju je nastojala da svojim djelovanjem pomogne akcije i kampanje prepoznate kao teme od društvenog značaja.

Podršku temama od javnog značaja Agencija je realizovala tako što je obavještavala emitere da emitovanje spotova neće biti uračunato u dozvoljenu kvotu dnevnog oglašavanja, što je emiterima dalo mogućnost da obezbijede učestalije emitovanje spota i snažnije promovišu date kampanje.

Tokom 2010. godine podržane su:

- **Kampanja sezonskog zapošljavanja mladih u Crnoj Gori „Ljeto za zaradu“**, sprovedena u okviru Projekta NVO Tvrdava u saradnji sa Zavodom za zapošljavanje Crne Gore. Projekat je realizovan pod pokroviteljstvom Vlade Crne Gore, a uz podršku Ministarstva prosvjete i nauke i Ministarstva turizma.
- **Kampanja „Moja različitost – moje pravo“**, sa ciljem da se podigne svijest društva o pravima osoba sa invaliditetom. Sprovedena je od strane NVO Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore u okviru projekta „Monitoring i edukacija o ljudskim pravima osoba sa invaliditetom Crne Gore“, koji je podržan od strane Delegacije Evropske Unije u Crnoj Gori, a čiji je glavni cilj poboljšanje statusa osoba sa invaliditetom u našoj zemlji.
- **Kampanja „Širom otvori oči“**, koju je sprovedla Uprava za antikorupcijsku inicijativu u cilju podizanje nivoa javne svijesti o problemu korupcije u Crnoj Gori.
- **Kampanja „Zdravi stilovi života“**, koju je sproveo Zavoda za školstvo Crne Gore radi popularisanje ovog izbornog predmeta kod djece, mladih i njihovih roditelja, s ciljem da se podstakne razvoj pozitivnih stavova i odgovornog ponašanja u vezi sa zdravom ishranom, ličnom higijenom, rekreacijom, zaštitom životne sredine, prevencijom fizičkog i psihičkog nasilja i sl.
- **Kampanja „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“**, koju su, u okviru globalne svjetske kampanje, sprovedli Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Misija OEBS-a u Crnoj Gori i Odbor Skupštine Crne Gore za rodnu ravnopravnost.

5. Promjena strukture KDS/MMDS/DTH/IPTV operatora

U toku 2010. godine došlo je do smanjanja broj kablovskih operatora. Usljed toga, Agencija za radio-difuziju je donijela **odluke o prestanku važenja dozvola** koje su izdate sljedećim kablovskim operatorima:

- **“Adrianet” d.o.o.** - obavijestilo Agenciju za radio-difuziju da iz objektivnih okolnosti nijesu u mogućnosti da vrše distribuciju radio i televizijskih programa do krajnjih korisnika kao i da je protiv istog pred nadležnim organima pokrenut postupak dobrovoljne likvidacije po skraćenom postupku.
- **“Novi KDS” d.o.o.** – koje je brisano iz Centralnog registra Privrednog suda u Podgorici, a njegova prava i obaveze je preuzelo privredno društvo “M-kabl” d.o.o. Podgorica (raniji “Montenegro kabl” d.o.o. Podgorica) takođe kablovski operator.
- **“CATTV” d.o.o.** - obavijestilo Agenciju za radio-difuziju da je prestalo da se bavi djelatnošću distribucije radio i televizijskih programa do krajnjih korisnika.

6. Zaštita autorskog i srodnih prava

Razvoj i jačanje konkurencije na tržištu audiovizuelnih medijskih usluga u Crnoj Gori dobija na značaju i intenzitetu. Ponuda stranih a posebno regionalnih TV kanala u okviru paketa programa koje nude crnogorski KDS/MMDS/IPTV/DTH operatori predstavlja snažan podsticaj lokalnim TV stanicama da unaprijede svoje programe i bore se za istu ili bolju gledanost. Borba za postizanje i očuvanje konkurentnosti blisko je povezana sa produkcijom ili kupovinom atraktivnih zabavnih i sportskih programa odnosno zaštitom stečenih autorskih i posebno ekskluzivnih prava.

U vezi sa poštovanjem standarda u domenu autorskih prava, Savjet Agencije za radio-difuziju je krajem februara 2010. godine analizirao ovaj problem kako u domenu rada emitera tako i u domenu operatora.

U tom kontekstu, posebno je razmatrano pitanje neovlašćenog emitovanja programskih sadržaja na koje su samo određeni subjekti stekli pravo emitovanja za teritoriju Crne Gore. Nakon toga, a saglasno zaključku Savjeta Agencije, podsjetili smo sve operatore na obavezu striktnog poštovanja Zakona o autorskim i srodnim pravima i Zakona o primjeni propisa kojima se uređuje zaštita prava intelektualne svojine. Pri tome posebno je istaknuta obaveza zaključivanja ugovora o regulisanju međusobnih prava sa emiterima i vlasnicima autorskih prava programskih sadržaja prije početka pružanja usluga distribucije radio i/ili televizijskih programa.

Takođe, posebno je ukazano na obavezu operatora da, nakon dobijanja blagovremenog obavještenja, preduzmu sve neophodne mjere u cilju punog poštovanja stečenih prava emitovanja određenih programskih sadržaja (zatamnivanje kanala na kojem se emituje zaštićeni programski sadržaj i sl). Savjet Agencije za radio-difuziju je posebno upozorio da će preduzimati energičnije mjere u cilju sprječavanja neovlašćene distribucije radio/TV programa, uključujući i oduzimanje dozvole u skladu sa Zakonom o primjeni propisa kojima se uređuje zaštita prava intelektualne svojine.

Na osnovu ovih zaključaka Savjeta Agencije iz februara 2010. godine, Agencija je pokrenula opštu reviziju poštovanja obaveza operatora iz domena autorskih prava i sprovela detaljnu analizu usluga crnogorskih operatora. Operatori su pozvani da u što kraćem roku ažuriraju sve neophodne informacije vezane za ponudu radio i TV programa.

Vodeći računa o obavezama koje Agencija ima kada je u pitanju primjena propisa kojima se uređuje zaštita prava intelektualne svojine, preduzete su i aktivnosti vezane za organizovanje sastanka sa predstavnicima kablovskih operatora i radio-difuzne ustanove Radio televizija Srbije. To

je bio doprinos Agencije ranijim inicijativama da se započnu ili dovrše započeti pregovori vezani za regulisanje prava i obaveza povodom distribucije programa ove medijske kuće.

U namjeri da iskaže spremnost i otvorenost da svojim aktivnostima doprinese razvoju ovih usluga u Crnoj Gori, Agencija je pokušala da uspostavi kontakte sa emiterima Nova TV i RTL Hrvatska, sa ciljem da se prevaziđu problemi reemitovanja navedenih regionalnih kanala. S obzirom da svi naponi nijesu doveli do dobijanja saglasnosti za njihovu distribuciju na teritoriji Crne Gore, operatori su ih isključili iz svoje ponude.

Krajem 2010. godine Agencija je, dovršila višemjesečni proces ažuriranja lista programa po osnovu ugovora, koje su joj dostavljali operatori, a kojima su potvrđivali prava distribucije za teritoriju Crne Gore. Ažurirani podaci o sadržaju lista programa crnogorskih operatora, sačinjeni na osnovu uvida u ugovore sa emiterima, objavljeni su na veb sajtu Agencija za radio-difuziju www.ardcg.org (Dokumenti).

Agencija je, na osnovu uvida u ugovore i njihove detaljne analize, naložila operatorima da iz svoje ponude isključe sve programe koje su bez ugovora sa TV stanicama preuzimali i nudili na tržištu u svojim paketima. Operatori i javnost su upozoreni da bi svako drugačije postupanje operatora predstavljalo kršenje izdatih dozvola, Zakona o autorskom i srodnim pravima, Zakona o elektronskim medijima i Zakona o primjeni propisa kojima se uređuje zaštita prava intelektualne svojine.

Na osnovu praćenja poštovanja navedenih obaveza u protekloj godini, može se zaključiti da je stepen realizacije propisanih obaveza po osnovu zaštite autorskog i srodnih prava zadovoljavajući i ima trend daljeg poboljšanja.

7. Izrečene kaznene mjere

U okviru nadzora nad radom operatora, Agencija za radio-difuziju je **izrekla sljedeće kaznene mjere** i to:

- a) U aprilu 2010. godine, privrednom društvu „**Total TV Montenegro**“ d.o.o. iz Podgorice, imaoću dozvole za distribuciju radio i televizijskih programa posredstvom satelitskog distribucionog sistema, **izrečena je novčana kazna u iznosu od 5.000 €** (pethiljada EUR) zbog:
 - I. emitovanja prenosa utakmica takmičenja UEFA Champions League, dana 18.02. i 23.02.2010. godine suprotno članu 28. Zakona o autorskom i srodnim pravima i članu 3. Zakona o primjeni propisa kojima se uređuje zaštita prava intelektualne svojine, i nakon upozorenja Agencije za radio-difuziju;
 - II. otpočinjanja distribucije TV programa FTV i RTRS bez prethodnog zaključenja ugovora o međusobnim pravima i obavezama sa emiterom (tač. 3.2. i 3.10 Dozvole);
 - III. prethodnog neprijavlivanja, u pisanoj formi, promjene liste programa za koje ima zaključene ugovore o distribuciji kao i promjene broja i strukture programskih paketa (tač. 3.12 Dozvole);
 - IV. nedostavljanja na uvid Agenciji ugovora o međusobnim pravima i obavezama sa emiterom ili vlasnikom autorskih prava programskih sadržaja kojima namjerava da proširi listu programa (tačka 3.13 Dozvole).

Operator je po osnovu odluke o izricanju kazne podnio žalbu Savjetu Agencije za radio-difuziju, od koje je kasnije odustao i platio kaznu.

- b) U maju 2010. godine, privrednom društvu „**Total TV Montenegro**“ d.o.o. iz Podgorice, **izrečena još jedna novčana kazna u iznosu od 10.000 €** (desethiljada EUR) zbog ponovnog kršenja propisa i odluka Agencije za radio-difuziju u dijelu koji

se odnosi na poštovanje uslova iz izdate dozvole, Zakona o autorskom i srodnim pravima i Zakona o primjeni propisa kojima se uređuje zaštita prava intelektualne svojine.

Operator je platio izrečenu kaznu i podnio žalbu Savjetu Agencije za radio-difuziju protiv odluke o izricanju kazne. Savjet Agencije za radio-difuziju predmetnu žalbu odbio kao naosnovanu.

Protiv rješenja o odbijanju žalbe na prvostepenu odluku o izricanju kazne, operator je podnio tužbu Upravnom sudu. Presudom Upravnog suda Crne Gore, poništeno je rješenje Savjeta Agencije za radio-difuziju i naloženo mu da u ponovnom postupku otkloni nepravilnosti na koje je ukazano presudom (nije pružena mogućnost stranki da učestvuje u postupku, niti da se upozna sa izvedenim dokazima", da se "uvidom u osporeno, kao i prvostepeno rješenje, utvrđuje da je prvostepeni organ u postupku pribavio dokaze ..., ali tužiocu nije data mogućnost da se izjasni o njima") i nakon toga donese novo rješenje.

U cilju otklanjanja nepravilnosti, na koje je ukazao Upravni sud, Savjet Agencije za radio-difuziju je u ponovnom postupku po presudi, operatoru dostavio dokaze u koje u toku prvostepenog i drugostepenog postupka nije ostvario uvid a na osnovu kojih su donešene prvostepena Odluka direktora Agencije i drugostepeno rješenje Savjeta Agencije, i to: (1) snimak emitovanog programskog sadržaja koji je "Total TV Montenegro" d.o.o. Podgorica distribuirao dana 20.04.2010.godine, sačinjen u Sektoru za monitoring, (2) snimak istog programskog sadržaja koji je dostavio podnosilac prigovora kao i (3) stručno mišljenje Sektora za monitoring po osnovu emitovanog sadržaja ovog operatora dana 20.04.2010. godine.

Savjet Agencije za radio-difuziju je na sjednici održanoj 01.12.2010.g., razmotrio cjelokupnu dokumentaciju povodom ovog predmeta, a posebno izjašnjenja operatora i navode date u njegovom izjašnjenjima ocijenio neosnovanim.

Sprovedenim aktivnostima, Savjet Agencije je u skladu sa Presudom Upravnog suda Crne Gore, u ponovnom postupku po žalbi operatora otklonio nepravilnosti uočene od strane suda i omogućio ovom privrednom društvu da se upozna i izjasni o svim činjenicama i okolnostima i svim izvedenim dokazima koji su bili bitni za donošenje prvostepene odluke direktora Agencije i drugostepenog rješenja Savjeta Agencije.

Nakon razmatranja svih relevantnih informacija u ovom postupku, Savjet Agencije je odlučio da predmetnu žalbu odbije.

- c) U oktobru 2010. godine, privrednom društvu „**M-KABL**“ d.o.o. iz Podgorice, imaoću dozvole za izgradnju i korišćenje kablovskog i bežičnog sistema za distribuciju radio i televizijskih programa do krajnjih korisnika, **izrečena je novčana kazna u iznosu od 5.000 €** (pethiljada EUR) zbog kršenja:
- I. člana 28. Zakona o autorskom i srodnim pravima i člana 3. Zakona o primjeni propisa kojima se uređuje zaštita prava intelektualne svojine, jer je vršio emitovanje prenosa utakmice Partizan – Arsenal, u okviru takmičenja UEFA Liga šampiona, dana 28.09.2010.g., bez ovlašćenja tj. bez stečenih prava distribucije za teritoriju Crne Gore a istu je distribuirao i nakon upozorenja Agencije za radio-difuziju (akt Agencije za radio-difuziju broj 02-365/1 od 17.09.2010.g.);

- II. tač. 4.2. i 4.13 Dozvole br. KDS / MMDS - 07 od 15.06.2007.g. distribucijom TV programa Fox, Nova i RTRS bez prethodnog zaključenja ugovora o međusobnim pravima i obavezama sa emiterima;
- III. tačke 4.15 Dozvole br. KDS / MMDS - 07 od 15.06.2007.g. zbog prethodnog neprijavlivanja Agenciji za radio-difuziju, u pisanoj formi, promjene liste programa za koje ima zaključene ugovore o distribuciji;
- IV. tačka 4.16 Dozvole br. KDS / MMDS - 07 od 15.06.2007.g. zbog nedostavljanja na uvid Agenciji za radio-difuziju ugovora o međusobnim pravima i obavezama sa emiterom ili vlasnikom autorskih prava programskih sadržaja kojima namjerava da proširi listu programa.

Zaključno sa 31.12.2009.godine konstatovano je da određen broj emitera nije izmirio obaveze po osnovu izdatih dozvola. Stoga je Agencija za radio-difuziju, na osnovu vjerodostojne isprave (analitičke kartice), dostavila Privrednom sudu u Podgorici predloge za izvršenje (rješenja) protiv emitera koji duguju Agenciji iznos po osnovu neplaćenih faktura za naknade utvrđene izdatom dozvolom. Predlozi za izvršenje su podnijeti Privrednom sudu u Podgorici za sljedeće emitere:

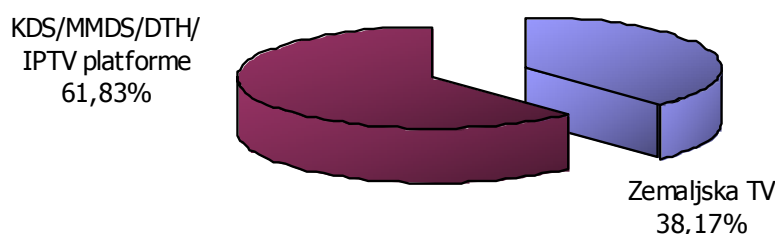
	PRIVREDNO DRUŠTVO	komercijalni radio-difuzni servis	DUG
1.	„R&E“ d.o.o.	"Radio MAX"	1.318,49
2.	„Montebo“ d.o.o.	"Radio BUSSOLA"	3.678,44
3.	Karate klub „Gym“	"Radio KOM"	2.902,79
4.	„Radio S“ d.o.o.	"Radio S"	2.756,25
5.	„Free Montenegro“ d.o.o.	"Radio FREE MONTENEGRO"	13.106,75
6.	„Bradva Company“ o.d. Plav	"TV LUNA"	2.793,84
7.	„Bradva Company“ o.d. Plav	"Radio LUNA"	2.662,71
		Ukupan dug	26.556,56

STANJE TRŽIŠTA USLUGA DISTRIBUCIJE RADIO I TELEVIZIJSKIH PROGRAMA DO KRAJNJIH KORISNIKA

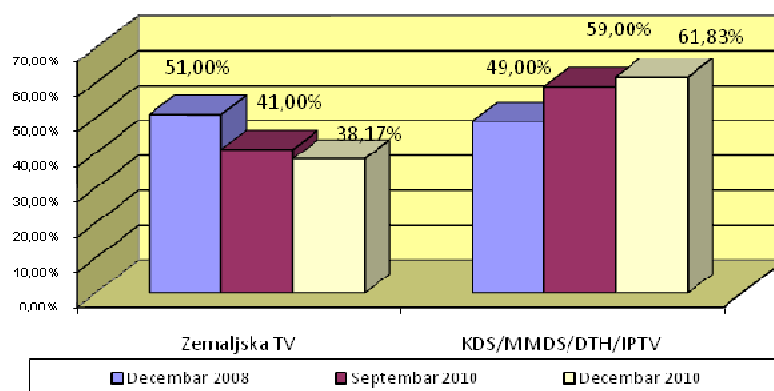
Prema Izveštaju o stanju tržišta usluga distribucije radio i televizijskih programa do krajnjih korisnika (baziran na podacima iz decembra 2010. godine), broj priključaka za distribuciju radio i televizijskog programa putem različitih platformi (KDS/MMDS/DTH/IPTV) se povećao u odnosu na kraj 2008. godine i iznosi **111.613**. Dakle, došlo je do rasta od **26,83%**.

Saglasno izdatim dozvolama Agencije za radio-difuziju Crne Gore, pravo da distribuira radio i televizijske programe u odobrenoj zoni servisa ima šest operatora i to: tri kablovska i po jedan MMDS, IPTV i DTH operator.

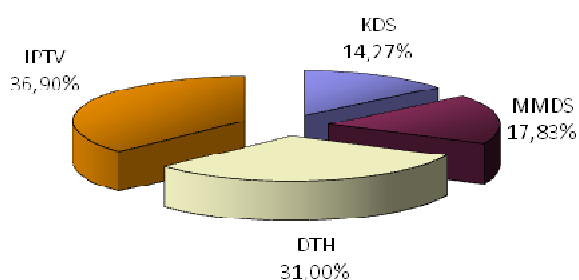
Ako se pretpostavi da se svi ili najveći dio podataka o priključcima odnosi na korisnike iz kategorije domaćinstva i ti podaci se uporede sa zvaničnim podacima o broju domaćinstava u Crnoj Gori⁴, može se doći do približne slike o tome koja je primarna tehnologija koju domaćinstva u Crnoj Gori koriste za prijem radio i TV programa. Zaključak je da **38,17%** domaćinstava u Crnoj Gori koristi samo zemaljski (analogni) tj. „besplatan“ prijem radio i TV programa. Sa druge strane, ostala domaćinstva su se odlučila za korišćenje jedne od alternativnih platformi za distribuciju radio i TV programa, njih **61,83%**.

Posmatrajući u odnosu na decembar 2008.g. došlo je do promjene osnovne platforme za prijem radio i TV programa. I u odnosu na septembar 2010.g. smanjen je broj korisnika koji zemaljski prijem koriste kao primarnu platformu za prijem radio i TV programa.

⁴ Popis iz 2003. godine – Izvor: Monstat „Statistički godišnjak 2009“

Od ukupnog broja korisnika ovih usluga u Crnoj Gori, najviše ih koristi IPTV (36,90%) i DTH (satelitsku) distribuciju (31,00%),). Sa druge strane, MMDS platforma ima zastupljenost od 17,83%, a kablovska distribucija 14,27%.

Iako je od kraja 2008. godine na nivou tržišta ostvaren rast od 26,83%, različite platforme su imale značajne razlike u tržišnoj penetraciji. Kablovska i DTH distribucija su zabilježile smanjenje broja priključaka (KDS -3,66%, DTH -1,36%). MMDS distribucija je zabilježila rast u broju priključaka od 5,49%. Najveći uticaj na rast tržišta imala je IPTV distribucija sa rastom priključaka od čak 134,95%.

Tražnja za uslugama distribucije radio i TV programa razlikuje se u zavisnosti od toga da li govorimo o sjevernoj, središnjoj ili primorskoj regiji⁵ Crne Gore. Posmatrano u odnosu na broj domaćinstava tražnja je najveća u primorskoj regiji, čak 82,19%. Slijedi središnja regija sa 69,74%, te sjeverna regija u kojoj 32,25% domaćinstava koristi usluge operatora.

Prosječna cijena osnovnog paketa iznosi 7,92€ (najviše 10,00€, najniže 5,95€). U osnovnom paketu korisnicima je dostupno, u prosjeku, 52 televizijska kanala (najviše 90, najmanje 25). Četiri operatora nemaju u osnovnoj ponudi radijske kanale, dok preostala dva operatora svojim korisnicima nude 3, odnosno 9 radijskih kanala.

Posmatrano u odnosu na ukupan obim pruženih usluga distribucije radio i TV programa do krajnjih korisnika, tj. ukupan broj prodatih osnovnih i dopunskih paketa, domaćinstvo koje koristi ovaj vid usluga, mjesečno u prosjeku, za njih izdvaja 10,85€.

Detaljni kvartalni izvještaji o stanju tržišta ovih usluga mogu se naći na veb sajtu Agencije www.ardcg.org.

⁵ Sjeverna regija: Andrijevića, Berane, B.Polje, Kolašin, Mojkovac, Plav, Pljevlja, Plužine, Rožaje, Šavnik Žabljak.
Središnja regija: Cetinje, Danilovgrad, Nikšić, Podgorica.
Primorska regija: Bar, Budva, H.Novi, Kotor, Tivat, Ulcinj.

JAVNI RADIO-DIFUZNI SERVISI

Problemi u finansiranju lokalnih javnih emitera obilježili su i 2010. godinu. Prepoznajući to kao jedan od ključnih problema koje je donijelo dosta nepromišljeno ukidanje radio-difuzne pretplate i takse za korišćenje radio prijemnika u motornim vozilima krajem 2008. godine, Agencija za radio-difuziju je po usvajanju Zakona o elektronskim medijima sproveda niz aktivnosti kako bi se u što kraćem roku prevazišao problem nedefinisiranog okvira za finansiranje ovih medija.

U periodu septembar – decembar 2010. godine, Agencija za radio-difuziju je u više navrata odgovarala na zahtejeve ULESa (Udruženja lokalnih javnih radio-difuznih servisa), kao i pojedinih opština koje su osnivači ovih medija, kako bi se finalizovao model osnivačkog akata i na taj način sprovedo usklađivanje rada ovih medija sa Zakonom o elektronskim medijima. On predstavlja inovirani okvir koji reguliše principe osnivanja, finansiranja, način imenovanja i razrješenja organa upravljanja, prava i obaveza osnivača, emitera, kao i javnosti u čijem interesu se ovi mediji i osnivaju. U članu 147 ovog Zakona propisano je da "postojeći javni radio-difuzni servisi su dužni da organizaciju i način rada usklade sa ovim zakonom, u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona" (februar 2011. Godine). Takođe, zakonom je propisano, u članu 75, da se javni emiteri osnivaju:

- 1) zakonom, za teritoriju Crne Gore (nacionalni javni emiteri);
- 2) odlukom dvije ili više skupština jedinica lokalne samouprave za njihovu teritoriju (regionalni javni emiter);
- 3) odlukom skupštine jedinice lokalne samouprave za njenu teritoriju (lokalni javni emiter).

Imajući to u vidu, Agencija za radio-difuziju je ukazala ULESu i njihovim osnivačima da usvajanje odluke o osnivanju/organizovanju lokalnog javnog emitera predstavlja jednu od obaveza osnivača postojećih lokalnih javnih radio-difuznih servisa u dijelu usklađivanja njihovog rada i organizacije sa Zakonom o elektronskim medijima. Naime, ovim zakonom je propisano da se osnivačkim aktom javnog emitera propisuju pitanja od značaja za rad javnog emitera. Neka od tih pitanja su:

- a. oblik privrednog društva,
- b. izvori finansiranja,
- c. namjenska upotreba budžetskih sredstava za proizvodnju programa, prenosa i emitovanja signala ovih medija,
- d. koliki broj programa će se proizvoditi - radio i/ili TV program,
- e. način imenovanja, izbora, odlučivanja i nadležnosti organa (savjet i direktor),
- f. pitanja od značaja za obezbjeđivanje kontinuiteta rada medija (preuzimanje prava i obaveza, produžavanje mandata postojećim ili imenovanje novih organa upravljanja).

Stupanjem na snagu Zakona o unapređenju poslovnog ambijenta ("Sl.list CG", br. 40/10) prestali su da važe Zakon o javnim preduzećima ("Službeni list SRCG", br. 6/91) i Zakon o društvenim djelatnostima ("Službeni list SRCG", br. 19/90 i 6/91 i "Službeni list RCG", br. 21/95). Osim toga, ovaj zakon propisuje (član 13) da javna preduzeća i javne ustanove koji obavljaju djelatnost u skladu sa Zakonom o javnim preduzećima i Zakonom o društvenim djelatnostima nastavljaju da rade u skladu sa zakonima kojima se uređuje obavljanje određenih djelatnosti i aktima o njihovom osnivanju. Takođe je propisao da su javna preduzeća dužna da se reorganizuju u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovog zakona. Imajući to u vidu, Agencija je ukazala da usvajanje osnivačkog akta u skladu sa Zakonom o elektronskim medijima treba iskoristiti za ispunjavanje i ove obaveze.

Neki od najvažnijih elemenata osnivačkog akta lokalnog javnog emitera su definisanje načina ostvarivanja javnog interesa, odnosno odgovornosti i obaveza po tom osnovu. Saglasno tome, prilikom izrade odluke, treba voditi računa o njegovoj usaglašenosti sa čl. 59 i 74 Zakona o elektronskim medijima. U dijelu obaveza (ne samo nadležnosti) Savjeta koje se odnose na obezbjeđivanje odgovornosti javnosti, vrlo važno je da odluka sadrži odredbe o obavezama i rokovima za objavljivanje tj. stavljanja na uvid javnosti:

- a. Izveštaja o radu emitera za prethodnu godinu, sa posebnim osvrtom na primjenu programskih standarda i ostvarivanje obaveza utvrđenih zakonom;
- b. Izveštaja o finansijskom poslovanju emitera za prethodnu godinu, koji posebno sadrži podatke o korišćenju budžetskih sredstava;
- c. Izveštaja ovlašćenog revizora o finansijskom poslovanju emitera.

Sa jedne strane to je vrlo praktičan i transparentan način da Savjet (koji vrši osnivačka prava u ime skupštine jedinice lokalne samouprave) redovno prati i obavještava javnost o tome kako se i na koji način ostvaruje misija ovog medija odnosno kako se troše budžetska sredstva. Sa druge strane, neizvršavanje tih obaveza mogao bi da bude jedan od osnova za pokretanje postupka za razrješenje savjeta emitera (takođe predviđeno modelom odluke u koji smo imali uvid).

Agencija je podsjetila da se u skladu sa članom 77. Zakona o elektronskim medijima na postupak imenovanja i razrješenja članova savjeta javnog emitera primjenjuju odredbe zakona koje se odnose na postupak imenovanja članova Savjeta Agencije za elektronske medije. Ovo su vrlo jasni i snažni mehanizmi ostvarivanja javnog interesa u lokalnim javnim emiterima uz uvažavanja principa njihove političke, finansijske i profesionalne nezavisnosti.

Finansiranje javnih emitera regulisano je članom 76 Zakona i sadrži rješenje koje pokušava da nadomjesti model finansiranja javnih emitera koji se u ranijem periodu u značajnoj mjeri oslanjao na radio-difuznu pretplatu. Kako je taj izvor ukinut, zakonodavac je (po modelu usvojenom za RTCG) predvidio da se finansiranje javnih emitera sada u značajnoj mjeri oslanja na budžet njegovog osnivača. Ipak, zakon nije detaljno razradio taj model već je samo propisao da "Javni emiteri stižu prihode iz dijela opštih prihoda budžeta ... budžeta jedinice lokalne samouprave i drugih izvora u skladu sa zakonom i osnivačkim aktom". Saglasno tome, Agencija za elektronske medije je ukazala da je na osnivaču svakog pojedinog javnog emitera da procijeni, saglasno obavezama utvrđenih zakonom i osnivačkim aktom, optimalan model i obim finansiranja javnog emitera iz budžeta opštine.

S obzirom na obim izmjena koje bi trebalo usvojiti, Agencija za elektronske medije je bila mišljenja da treba donijeti novu odluku čijim usvajanjem će se postojeća staviti van snage (što je predviđeno modelom odluke u koji je Agencija imala uvid). Pri tome, posebnu pažnju treba posvetiti prelaznim i završnim odredbama i rokovima za implementaciju odluke u dijelu imenovanja organa, usvajanja statuta i registracije emitera u Registar Privrednog suda.

Nastavak rada postojećih organa ili imenovanje novih organa saglasno novoj odluci su dva modela rješavanja istog pitanja. Na osnivaču je da odluči. Međutim, treba imati u vidu da li je u slučaju savjeta emitera struktura lica koja su ranije imenovala članove savjeta ista strukturi budućih predlagača članova savjeta. Ukoliko to nije slučaj, postavlja se pitanje legitimnosti postojećih članova kao predstavnika budućih predlagača.

Imajući u vidu značaj obezbjeđenja kontinuiteta u funkcionisanju javnog emitera i jasnog definisanja prava i obaveza u procesu usaglašavanja organizacije sa novim zakonom, Agencija je upozorila da posebnu pažnju treba posvetiti prelaznim i završnim odredbama odluke.

Do kraja 2010. godine ni jedan lokalni javni emiter nije usaglasio svoju organizaciju sa novim zakonom. Agencija za elektronske medije je izrazila žaljenje što se sa ovim važnim aktivnostima

kasni i time dodatno otežava opstanak i rad lokalnih javnih emitera u Crnoj Gori, kao važnog segmenta informativne sfere.

*

* *

U toku 2010. godine, Agencija za radio-difuziju je reagovala povodom odluke o preduzimanju mjera u JLRDS "Radio Cetinje", koju je donio je gradonačelnik Prijestonice Cetinje.

Na sjednici, održanoj u martu 2010. godine, Savjet Agencije je razmotrao zahtjev Urednika radija Cetinje za dobijanje stručnog mišljenja, po ovom osnovu. Tom prilikom, Savjet Agencija je ukazao da se ova medijska kuća od 2006. godine suočava sa značajnim organizacionim i materijalnim problemima koji su samo dobijali na značaju neopravdano dugom blokadom izbora pojedinih članova a kasnije i kompletnog sastava organa upravljanja.

Razmatrajući Odluku o preduzimanju mjera u JLRDS "Radio Cetinje", koju je donio gradonačelnik Prijestonice Cetinje pozivajući se na Zakon o prijestonici i Zakon o ostvarivanju javnog interesa u javnim preduzećima, kao i odredbe Zakona o radio-difuziji, Savjet Agencije je zaključio da donesena odluka nema uporište u Zakonu o radio-difuziji i osnivačkom aktu ovog preduzeća koji jasno reguliše da samo Skupština Prestonice može razriješiti članove Savjeta Radija Cetinje.

Nadalje, zaključeno je da samo Savjet Radija Cetinje ima pravo da razriješi članove ili cijeli upravni odbor a ovaj opet direktora. Sve ostale mjere predstavljaju odstupanje kako od Zakona o radio-difuziji tako i Zakona o ostvarivanju javnog interesa u javnim preduzećima. Jer upravo ovaj drugi propisuje da se njime propisane mjere mogu izreći samo ako poremećaj u poslovanju, odnosno vršenju djelatnosti javnog preduzeća nije nastao kao posljedica neispunjenja obaveza od strane države utvrđene aktom o osnivanju, odnosno organizovanju. U konkretnom slučaju, neispunjavanjem obaveze blagovremenog izbora članova ili cijelog sastava savjeta Radija Cetinje, Skupština Prestonice nije ispunila svoju obavezu utvrđenu aktom o osnivanju ove medijske kuće.

Saglasno navedenom, a u cilju što skorijeg prevazilaženja neodržive situacije u Radiju Cetinje, Savjet Agencija za radio-difuziju je sugerisao da bez odlaganja treba otpočeti proceduru imenovanja članova Savjeta ovog medija, saglasno zakonu i osnivačkom aktu.

*

* *

U toku 2010. godine nastavljena je realizacija odluka o isplati sredstava RTV Ulcinj iz Fonda za pomoć lokalnim javnim radio-difuznim servisima u skladu sa ranijim odlukama direktora Agencije kojima su sredstva opredijeljena za period 31.01.2006.g do 06.06.2006.g i to 2,491.20 € po osnovu takse za radijske prijemnike i 15,623.37 € po osnovu radio-difuzne pretplate. Navedna sredstva odnose se na ranije odluke direktora Agencije o raspodjeli sredstava, za period od maja 2004. do maja 2009. godine, koja usled zastoja u procesu transformacije, saglasno važećoj regulativi, nijesu uplaćivana lokalnom javnom servisu RTV Ulcinj.

UČEŠĆE U AKTIVNOSTIMA I PROJEKTIMA OD ZNAČAJA ZA AUDIOVIZUELNI MEDIJSKI SEKTOR

U februaru 2010. godine predstavnici Agencije za radio-difuziju su učestvovali na okruglom stolu o aktuelnim problemima na crnogorskoj medijskoj sceni „**Regulacija i samoregulacija - Iskušenja crnogorske medijske scene**“, koji je organizovalo Udruženje nezavisnih elektronskih medija (UNEM) zajedno sa organizacijom Civil Rights Defenders.

Tom prilikom, predstavnici Agencije su istakli da se u oblasti AVM usluga, a posebno nelinearnih AVM usluga, sve više prepoznaje značaj koregulacije i samoregulacije. Da bi se iskoristile mogućnosti da se na pružaoce ovih usluga prenesu ovlašćenja da sami propišu standarde ponašanja i vrše nadzor nad njihovom primjenom, neophodno je postojanje udruženja medija koji svojim aktivizmom, profesionalnošću i kredibilitetom mogu biti garant zaštite prava gledalaca ili slušalaca.

Od strane Agencije naglašeno je snažno pozicioniranje tzv. višekanalnih usluga koje omogućavaju pristup značajno uvećanom broju domaćih i stranih TV i radio programa. U tom kontekstu konkurencija posebno dobija na značaju i emiteri se moraju suočiti sa dilemom kako poboljšati programsku ponudu i zadrže i/ili povećaju gledanost na crnogorskom tržištu. Imajući u vidu stepen razvoja i rezultate regulacije sektora radio-difuzije u Crnoj Gori, kao i izazove sa kojima se sektor suočava (digitalizacija, održivost javne radio-difuzije posebno na lokalnom nivou, razvoj ponude audio-vizuelnih usluga...), Agencija je upozorila da ni u kom slučaju ne treba uvoditi promjene koje ne predstavljaju konzistentno i sveobuhvatno rješenje. A posebno ne rješenje koje bi vrlo brzo moglo biti predmet preispitivanja i revizije.

*

* *

U Podgorici je krajem aprila 2010. godine održan treći zajednički sastanak Pododbora EZ – Crna Gora i sektorski sastanak Unaprijeđenog stalnog dijaloga o inovacijama, ljudskim resursima, informacionom društvu i socijalnoj politici. Predstavnici Agencije za radio-difuziju su učestvovali u diskusiji povodom teme posvećene saradnji u audio-vizuelnoj oblasti.

S obzirom da je razmatrano usklađivanje crnogorskog zakonodavstva sa Direktivom o audiovizuelnim medijskim uslugama i stanje po pitanju izrade Zakona o elektronskim medijima, predstavnici Evropske Komisije su istakli da dodjeljivanje frekvencija od strane Agencije za elektronske komunikacije i nedostatak održivih finansijskih sredstava za organ nadležan za radio-difuzna pitanja predstavlja glavni korak unazad po pitanju medijskih standarda. Predstavnici Agencije za radio-difuziju su istakli da se zbog ukinutih glavnih izvora prihoda, može dovesti u pitanje mogućnost sprovođenja redovnih poslova i aktivnosti.

Komisija je izrazila zabrinutost po pitanju rada Agencije jer, kako su istakli, je važno da „organ koji se bavi audio-vizuelnim uslugama ima finansijska sredstva za obavljanje važnog zadatka koji mu je dodijeljen“. Tom prilikom Komisija je, takođe, istakla jasan stav po pitanju nezavisne dodjele radio-difuznih frekvencija: Agencija za radio- difuziju treba da bude organ koji će se baviti raspodjelom frekvencija, a ukoliko ostane to da Agencija za elektronske komunikacije dodjeljuje frekvencije – onda ovo pitanje ostaje neriješeno i neprihvatljivo.

Evropska Komisija je podsjetila na stupanje na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (1. maja 2010. godine) i obavezu Crne Gore da usaglasi svoje zakonodavstvo sa EU Acquis-om u audiovizuelnoj oblasti. Uputila je poziv crnogorskoj Vladi da usvajanje Nacrta zakona o elektronskim medijima na nivou Vlade sagleda kao hitno pitanje i da dostavi isti Skupštini Crne Gore na usvajanje.

Komisija je pozvala crnogorsku stranu da se konsultuje sa Komisijom i Savjetom Evrope u vezi sa konačnom verzijom predloga zakona, i to onog trenutka kada se otvori skupštinska procedura za usvajanje zakona, kako bi se obezbijedila puna uskladenost sa evropskih regulatornim okvirom.

Evropska komisija je posebno naglasila značaj i hitnost rješavanja otvorenih pitanja u oblasti medijske regulacije, posebno nezavisnosti pri dodjeli frekvencija za emitovanje i finansiranja regulatornog organa za emitovanje.

*

* *

Tokom protekle godine predstavnici Agencije za radio-difuziju su učestvovali u Projektu **regulatorne reforme (tzv. Giljotina propisa)**, koji se realizuje u organizaciji Međunarodne finansijske korporacije (IFC), Savjeta za regulatornu reformu i unapređenje poslovnog ambijenta i Ministarstva finansija. Projekat se sastoji u analizi efekata propisa (Regulatory Impact Assessment - RIA) po određenim oblastima.

RIA je jedan od tri stuba reformi koji su sastavni dio Akcionog plana za regulatornu reformu i unapređenje poslovnog ambijenta, koji je Vlada Crne Gore usvojila u decembru 2009. godine, na predlog Savjeta za regulatornu reformu i unapređenje poslovnog ambijenta.

Projekat ima za cilj analizu pozitivnih i negativnih efekata, odnosno koristi i troškova usvajanja nove regulative, bilo da su u pitanju zakoni ili podzakonski i drugi akti. To znači da će ubuduće, nakon početka primjene RIA-e, svaki zakonski ili podzakonski akt morati da sadrži i analizu o potencijalnim biznis barijerama ili poteškoćama koje bi mogle nastati njihovom primjenom.

Tokom godine službenici Agencije su prošli, kroz različite sesije, odgovarajuću obuku za učešće u projektu. U okviru njega definisana je metodologija po kojoj će se analiza pripremati, i kao takva će biti obavezni dio svakog zakonskog propisa ili podzakonskog akta.

Agencija je, u skladu sa zahtjevima, izvršila inventuru svih propisa i administrativnih postupaka iz svoje nadležnosti, i dala predloge njihovog unapređenja u cilju regulatorne politike i unapređenja poslovnog ambijenta.

*

* *

Tokom godine, predstavnici Agencije za radio-difuziju su učestvovali u izradi ažuriranog **Nacionalnog programa integracije za period 2012 – 2014. godine**. U fokusu njihovih aktivnosti su bile sljedeće oblasti:

- **Poglavlje 10: Infomaciono društvo i mediji** odnosno oblasti audio-vizuelne politike (zakonski okvir u oblasti medija i njegova usklađenost sa međunarodnim standardima, primjena AVMS direktive, pozicija, nadležnosti i finansiranje regulatornog organa za oblast radio-difuzije, licenciranje, prava i obaveze medija, prekogranično emitovanje i distribucija AVM usluga, ...) i usluga informacionog društva (usluge sa uslovnim pristupom).
- **Poglavlje 7: Pravo intelektualne svojine odnosno oblasti kablovskog reemitovanja.**
- **Poglavlje 8: Politika konkurencije** odnosno pitanja vezana za poziciju, prava i obaveze javnih radio-difuznih servisa.
- **Poglavlje 28: Zaštita potrošača** i zdravlja odnosno oblast zaštite potrošača (uloga, prava i obeveze elektronskih medija).

Navedena aktivnost je od izuzetnog značaja jer NPI služi kao pokazatelj daljeg rada i rasporeda aktivnosti Crne Gore kad je u pitanju inkorporiranje i implementacija pravnih tekovina EU

u naše zakonodavstvo. NPI postavlja reformske ciljeve i određuje jasne vremenske rokove za njihovo sprovođenje.

*

* *

U aprilu 2010. godine je, u okviru projekta "Istraživačko novinarstvo i javna debata o reformama (mediji, manjinska prava i vladavina prava)", održan je okrugli sto "**Mediji i sloboda izražavanja**". Projekat je realizovao nedjeljnik Monitor uz finansijsku podršku Evropske unije posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori.

Na skupu je, na temu "Koncentracija medija i dodjela frekvencija", učešće uzela i predstavnik Agencija za radio-difuziju. Posebno je istaknuto da konvergencija medija, informaciono-komunikacionih tehnologija i telekomunikacija, predstavlja snažan trend koji briše jasne granice između nekada prilično razdvojenih sektora. Suočeni sa tim promjenama mediji se neminovno moraju prilagođavati tržišnim uslovima koji često kao brzo i profitabilno rješenje nude različite vidove i stepene monopola ili oligopola. Ukoliko se takve aspiracije posmatraju sa čisto ekonomskog aspekta one mogu izgledati opravdano. Sa druge strane tada postoji realna mogućnost ugrožavanja pluralizma usljed pretjerane koncentracije vlasništva u medijima.

Ocijenjeno je da prelazak sa analognih na digitalne sisteme emitovanja predstavlja jedan od najvećih izvora opasnosti od medijske koncentracije i pojave nekonkurentne prakse te problema kontrole pristupa mrežama i uslugama.

*

* *

Vlada Crne Gore je na sjednici od 18.11.2010. godine, donijela zaključak o izradi **Akcionog plana za praćenje sprovođenja preporuka iz Mišljenja Evropske unije o zahtjevu Crne Gore za članstvo u Evropskoj uniji**. Njime je kao jedan od prioriteta definisano: „Unapređenje medijskih sloboda, naročito usklađivanjem sa praksom Evropskog suda za ljudska prava u pogledu klevete i jačanje saradnje sa organizacijama civilnog društva“.

Imajući u vidu navedeno, kao i činjenicu da će se napredak Crne Gore u predstojećem periodu cijeliti u odnosu na nalaze sadržane u Mišljenju, a posebno u svijetlu prepoznatih sedam prioriteta, Agencija za radio-difuziju je u prilogu za Akcioni plan za praćenje sprovođenja preporuka iz Mišljenja Evropske unije, ukazala na aktivnosti koje su vezane za rad Agencije a koje su u pravcu "očuvanja nezavisnosti regulatornog tijela za medije".

*

* *

Ministarstvo Ekonomije je u junu 2010. godine formiralo Radnu grupu za Izradu Nacionalog programa zaštite potrošača. Agencija je imenovala svoga predstavnika za učešće u radu grupe i informisala o svojim aktivnostima u ovoj oblasti.

Uvođenje savremenih tehnoloških platformi, pojava novih elektronskih medija nametnula je obavezu preispitivanja postojećih odredbi Pravilnika o oglašavanju i sponzorstvu u elektronskim medijima. Nakon sprovedenih tematskih rasprava, dostavljenih primjedbi i sugestija, Savjet Agencije za radio-difuziju na sjednici održanoj 21.marta 2008. godine usvojio inoviranu verziju Pravilnika. U cilju implementacije Zakona o elektronskim medijima najavljeno je da će se u Agenciji pristupiti izmjeni programskog dokumenta, Odluke o minimalnim programskim standardima, ali i izradi drugih podzakonskih akata kojim će se, u programskom djelu, zaokružiti zaštita interesa gledalaca i slušalaca.

U decembru 2010. godine je, u organizaciji Ministarstva ekonomije Crne Gore – Tržišne inspekcije uz podršku Projekta AIM (Accession to Internal Market - Pristupanje unutrašnjem tržištu) koji kofinansira Evropska Unija a implementira GTZ, održan **seminar sa temom “Smjernice za usaglašavanje potrošačkog zakonodavstva Crne Gore”**.

Cilj seminara, na kojem su učestvovali i predstavnici Agencije, je bio podizanje nivoa znanja o načelima, pravilima i najboljoj praksi EU na području zaštite ekonomskih prava potrošača. Uz kratku prezentaciju sadašnjeg (i budućeg) stanja na ovom području u EU, na osnovu nacrtu tabela usklađenosti pripremljenih od strane eksperata AIM projekta, predstavljeni su nalazi stanja usaglašenosti crnogorskog zakonodavstva po izabranim direktivama.

Uz aktivno učešće prisutnih u diskusiji po pojedinim temama, otvorena su važna pitanja od značaja za definisanje mogućih rješenja koja bi trebalo da se uključe u tekst budućeg Zakona o zaštiti potrošača. U toku seminara detaljno je razmatran nacrt dokumenta Smjernice za usaglašavanje potrošačkog zakonodavstva Crne Gore i posebno preporuke za preuzimanje izabranih propisa potrošačkog acquisa.

Kad se govori o sektoru audiovizuelnih medijskih usluga od posebnog značaja je bila analiza usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Direktivom 2006/114/EZ o obmanjujućem i upoređujućem oglašavanju.

MEĐUNARODNA SARADNJA

U duhu dobrih susjedskih odnosa i razmjene iskustava o regulatornim aspektima iz njene nadležnosti, Agencija je i u toku 2010. godine poklanjala značaj saradnji sa regulatorima u zemljama regiona i Evrope kako bilateralno tako i na multilaterallnom planu. Uvažavajući materijalno-finansijske okolnosti u kojima je Agencija poslovala u toku 2010. godine, učešće predstavnika Agencije za radio-difuziju bilo je limitirano na manji broj skupove i aktivnosti u inostranstvu.

*

* *

Na poziv predstavništva kompanije Rohde & Schwartz, odnosno njihovog predstavništva u Beogradu, predstavnik Agencije za radio-difuziju prisustvovao je, dana 09.02.2010. godine, **prezentaciji DVB-T2 tehnologija** koju je održao gospodin David A. Smith, predstavnik kompanije.

Pored predstavnika institucija i kompanija iz regiona, na prezentaciji su, pored predstavnika iz Agencije za radio-difuziju Crne Gore, prisustvovali i predstavnici JP „Radio-difuzni centar“ i Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.

Na skupu je bio riječi o različitim pitanjima od značaja za uvođenje i razvoj digitalne televizije, sa posebnim osvrtom na nastupajuću DVB-T2 tehnologiju: Razvoj DVB standarda, mrežne tehnologije, trenutno stanje u industriji, posebne karakteristike DVB-T2 sistema, display tehnologije i mjerenja kvaliteta, iskustva u državama koje su otpočele sa testiranjem ovih sistema i sl.

Ovaj skup može se smatrati veoma značajnim imajući u vidu činjenicu da je od strane predstavnika renomirane kompanije, koja neposredno radi na razvoju DVB-T2 tehnologije, pružen detaljan pregled i uvid u karakteristike iste.

*

* *

Predstavnici Agencije za radio-difuziju učestvovali su na **31. sastanku EPRA-e** koji je u maju održan u Barseloni, Španija. U okviru radnih grupa, učesnici su razmijenili mišljenja na sljedeće teme: "Neprofitni radio", "Promjena načina reklamiranja: Šta utiče na regulaciju? Perspektiva industrije" i "Zaštita maloljetnika kod pružanja usluga na zahtjev (on-demand services)".

Glavni **faktori razvoja neprofitnog radija** su postojanje odvojenog (specifičnog) regulatornog okvira od okvira koji reguliše rad komercijalnih radio stanica. Osim toga, vrlo važno je postojanje dovoljno raspoloživog spektra i finansijske podrške javnosti. Ono što je takođe vrlo važno je da se te stanice razlikuju od ostalih, da su pristupačnije lokalnoj zajednici i da je ona prihvata. Regulatori bi trebali da podrže različite modele saradnje i pomoći između stanica, kako bi se pomogao ulazak novih stanica na tržište i ojačala ideja ovog modela radio stanica.

Povodom diskusija na temu **promjene načina reklamiranja**, vođena je debata o ulozi regulatora da pomognu ovu industriju. Konstatovani su novi zahtjevi sa kojima se suočava radio-difuzni sektor uglavnom zbog razvoja digitalnih medija, što mijenja ponašanje potrošača i stvara nove platforme za pristup informacijama i zabavi. U tom smislu istaknuto je da regulatori mogu da pomognu time što će omogućiti efikasnu primjenu AVMS direktive bez dodatnih ograničenja na nacionalnom nivou. Takođe, regulatori bi trebalo da podrže investicije u lokalnu produkciju, inovacije u oglašavanju i sl.

Povodom **zaštite maloljetnika kod pružanja usluga na zahtjev** postoje različiti pristupi definisanja termina iz AVMS direktive "ozbiljno ugroziti kroz AVM usluge na zahtjev". Iako je prepoznat nedostatak istraživanja po ovom osnovu, kao i da je teško dokazati štetu, najčešće se pretpostavlja da je opravdano intervenirati kako bi se šteta izbjegla. S obzirom na problem

definsanju ovih sadržaja ovo pitanje još nije u potpunosti riješeno. Prepoznato je kao jedna tema kojoj treba u kontinuitetu poklanjati pažnju u okviru EPRA.

Takođe je raspravljano o procedurama za podnošenje prigovora/žalbi i za izricanje sankcija. U zemljama sa snažnijom "kuturom podnošenja prigovora", razvoj novih sredstava komunikacije (e-mail, Facebook, Twitter itd.) je doveo do revolucije u načinima kako ljudi mogu podnijeti prigovore. U ovim zemljama, razmatra se uvođenje procedure rigoroznijeg proceduralnog selektiranja prigovora i uključivanje emitera u proceduru razmatranja prigovora.

*

* *

U Beogradu je **održan 32. sastanak EPRA-e**, na kojem su u oktobru 2010. učestvovali predstavnici Agencije. U okviru plenarne sjednice "**Regulisanje oglašavanja: šta dalje?**", vođena je rasprava o budućnosti regulacije oglašavanja. Prezentacijom konkretnih slučajeva ilustrovano je kako se razvijao proces razdvajanja oglašavanja od ostalih programskih sadržaja. To je potvrdilo izazove sa kojima se suočavaju regulatori ako žele da budu u korak sa razvojem tržišta ali i sačuvaju ravnotežu između potrebe za zaštitom gledalaca sa jedne i potreba industrije, sa druge strane. Osim toga, kao glavni izazovi u ovoj oblasti regulacije u narednim godinama prepoznata su sljedeća pitanja: definisanje dozvoljenog plasmana proizvoda, očuvanje uređivačkog integriteta, upravljanje i kombinovanje različitih oblika oglašavanja.

Zaključeno je da razdvajanje i dalje postoji ali da je oglašavanje (posebno neki njegovi vidovi) sve više integrisano u sam program. Saglasno tome regulatori imaju sve kompleksniji zadatak jer treba da prepoznaju i defenišu izbalansirane zahtjeve za razdvajanje oglašavanja i zaštitu gledalaca.

U okviru druge plenarne sjednice, raspravljano je o **modelima licenciranja** koji se dosta razlikuju od zemlje do zemlje. Od onih koji podrazumijevaju detaljno propisana pravila slično licenciranju analognih kanala, do laganijih sistema licenciranja baziranih na licenciranju MUX operatora. Iako je većina zemalja započela ili je sprovedla proces prelaska na digitalno emitovanje, DTT se nije pokazala kao široko prihvaćena platforma za prijem TV programa. Zemlje sa uspješnim početkom DTT izrazile su zabrinutost zbog raznolikog stepena razvoja DTT u Evropi što može izazvati drugu digitalnu dividendu. Kao glavni cilj u ovom procesu je prepoznata potreba obezbjeđivanja regionalnih i lokalnih kanala u DTT platformi.

Evropska komisija finansira **studiju o nezavisnosti medijskih regulatora**. Studija će analizirati indikatore nezavisnosti i efikasnost funkcionisanja regulatornih tijela za AVM usluge kako bi se obezbijedila efikasna primjena pravila sadržanih u AVMS direktivi. Studiju vodi Hans Bredow Institute u saradnji sa Cullen International, K.U. Leuven (Katholieke Universiteit Leuven), Central European University i konsultantskom firmom Perspective Associates.

Tri su glavna cilja studije:

(1) izrada detaljnih opisa i analize regulatornih tijela za AVM usluge u zemljama članicama, zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima za EU, zemljama članicama EFTA-e i 4 neevropske zemlje,

(2) izrada analize efektivne implementacije zakonskog okvira u ovim zemljama i

(3) definisanje ključnih karakteristika koje čine "nezavisno regulatorno tijelo" u svijetlu AVMS direktive.

Na sastanku u Beogradu predstavljene su sprovedene aktivnosti na izradi studije. Najavljeno je da će kratak pregled informacija o svakoj pojedinoj zemlji biti dostavljen početkom novembra nadležnim ministarstvima i regulatornim tijelima kako bi dali svoje komentari i sugestije, dok će preliminarni izvještaj biti predstavljen krajem januara 2011. godine u Briselu.

*

* *

Savjet za regionalnu saradnju i Evropska radio-difuzna unija (EBU) organizovali su **međunarodnu konferenciju „Rješavanje digitalnog jaza u Evropi: Put ka održivim javnim medijskim uslugama u Jugoistočnoj Evropi“**. Na konferenciji, održanoj u Sarajevu, Bosna i Hercegovina (14.-15. oktobar 2010. godine), prisustvovali supredstavnici Agencije za radio-difuziju, Ministarstva kulture sporta i medija Crne Gore, kao i predstavnici nacionalnog javnog radio-difuznog servisa.

Konferencija je bila podijeljena u tri tematske cjeline, na kojima su učestvovali predstavnici vlada, evropski zvaničnici, emiteri i regulatori i to:

- Izazovi za javne radio-difuzne servise u jugoistočnoj Evropi
- Različite mogućnosti i načini obezbjeđenja održivosti javnih radio-difuznih servisa
- Dalje vizije razvoja

Na konferenciji je istaknuto i to da je EBU već angažovan u pogledu pomoći javnim servisima u vidu pružanja besplatnih programa obuke, kao i drugim vidovima tehničke i logističke pomoći svojim članicama.

Dalje je naglašeno da, imajući u vidu veoma slabu pripremljenost javnih radio-difuznih servisa za prelazak sa analogne na digitalnu radio-difuziju, može doći do urušavanja koncepta kojim su jakim komercijalnim radio-difuznim servisima protivteža snažni i dobro razvijeni javni servisi.

Na konferenciji je također istaknut značaj potrebe arhiviranja audiovizuelnih arhiva koje posjeduju javni radio-difuzni servisi imajući u vidu da isti predstavljaju jednu od najznačajnijih baština modernog doba. Takođe, prikazani su i pojedini uspješni projekti i primjeri digitalizacije arhiva.

Istaknuto je da Evropska radio-difuzna unija i Savjet za regionalnu saradnju treba da udruže snage kako bi svojim aktivnostima podstakli javne radio-difuzne servise u ispunjavanju svoje uloge u društvu, kao i podigli svijest kod nadležnih institucija o značaju javnih servisa. S tim u vezi, ukazano je da treba omogućiti da javni servisi:

- Budu glavni akteri u evoluciji društvenog znanja,
- Pruže pouzdane informacije, programe inspirativne za djecu, kao i da omoguće kvalitet kulturnih obrazovnih i zabavnih programa,
- Da budu pokretač regionalnog razvoja i investicija u kreativnim industrijama.

*

* *

Međunarodni simpozijum o telekomunikacijama VITEL 2010 je organizovalo Elektrotehničko udruženje Slovenije (u saradnji sa IEEE ComSoc⁶ i Podružnicom IEEE Communication Society u Sloveniji). Skup je održan u periodu 21-22.10.2010. godine u Kongresnom centru Brdo, Kranj, Slovenija. Predstavnik Agencije je učestvovao na skupu.

Većina zemalja u regionu je usvojila određene oblike planova za proces gašenja analognog emitovanja. U tom smislu, simpozijum je omogućio upoznavanje sa situacijom i iskustvima u Sloveniji, Hrvatskoj, Srbiji, Austriji, Italiji, Velikoj Britaniji, Mađarskoj i Norveškoj. I dalje je situacija

⁶ www.comsoc.org - IEEE Communications Society – the Society of the Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), ComSoc is the premier international forum for the exchange of ideas on communications technologies and information networking.

dosta različita. Dok je proces u Italiji, VB, Norveškoj manje-više završen, u zemljama u regionu još uvijek se govori o početnim fazama ili tek fazi planiranja i donošenja strateških odluka.

Gašenje analognog emitovanja će omogućiti oslobađanja dijela vrlo atraktivnog spektra koji se može upotrijebiti za emitovanje ali i za širokopojasne usluge koje se baziraju na informaciono-komunikacionim tehnologijama. Zbog toga se ovaj proces posmatra kao značajan faktor smanjivanja digitalnog jaza. Takođe, prepoznat je značaj definisanja ili razvoja regionalne strategije upotrebe spektra i njegova trans-nacionalna koordinacija, kao važni faktori za uspješnu upotrebu digitalne dividende u regionu.

Iako su neke zemlje članice EU već definisale namjenu spektra dobijenog kroz digitalnu dividendu, koordinacija sa susjednim zemljama je još uvijek otvoreno pitanje koje je uslovljeno različitim geografskim karakteristikama (veličina zemlje i dužina njenih granica). Osim toga, odluku o načinu upotrebe tog dijela spektra (za emitovanje ili bežični širokopojasni pristup) trebalo bi donijeti uz uvažavanje prekograničnog okruženja.

Kampanje za podizanje svijesti su jedan od ključnih faktora u uspješnom procesu prelaska na digitalne zemaljske sisteme TV emitovanja. Poseban izazov predstavlja sve jača fragmentacija tržišta na različite platforme za emitovanje TV programa (npr. kabl, satelit, IPTV i zemaljsko emitovanje). Upoznavanje sa predstavnicima regulatora, medija i operatora iz zemalja koje su odmakle u uvođenju digitalnog zemaljskog emitovanja TV programa je bilo vrlo korisno za budući rad na osmišljavanju procesa u Crnoj Gori.

DVB-T2 predstavlja najnoviju obećavajuću tehnologiju za zemlje koje planiraju uvođenje i razvoj ponude novih usluga (kao što je HDTV) ili one koje još uvijek nijesu započele proces.

Bez obzira na strategiju, prelazak na digitalno emitovanje se najčešće suočava sa problemima koji su povezani sa kampanjama za podizanje javne svijesti ili koordinacijom frekventnog spektra u prelaznom periodu, a posebno sa obezbjeđivanjem dovoljno spektra za lokalne i regionalne TV kanala.

Zakonski okvir za licenciranje TV kanala za digitalnu zemaljsku radio-difuziju varira od zemlje do zemlje. Pristupi su različiti: od restriktivnih modela (koji izazivaju usporavanje razvoja proizvodnje novih digitalnih sadržaja koje omogućava fleksibilnost novih radio-difuznih tehnologija) do liberalnijih pristupa koji omogućavaju korišćenje MUXova na inovativniji način.

Implementacija DTT mreža je donekle takođe izazov za mrežne operatore. Uz to poseban izazov predstavljaju različita pitanja vezana za nove tehnologije i probleme tzv. pojave "pre-echo" i sinhronizacije SFN mreža putem GPS sistema ili sinhronizacije putem glavne mreže. U ovoj oblasti ipak glavna dilema sa kojom se treba suočiti je izbor ili tranzicija ka DVB-T2 tehnologiji.

Digitalna dividenda može dovesti do smanjivanja digitalnog jaza u društvu kroz smanjivanje jaza između ljudi koji imaju pristup internetu i onih koji ga nemaju. Frekvencije koje će se osloboditi nakon gašenja analognog emitovanja mogu se upotrijebiti za razvoj širokopojasnog pristupa internetu u seoskim područjima ukoliko se obezbijedi uspješna koordinacija između susjednih zemalja. Ipak, čak i ako se zemlje dogovore o načinu upotrebe dividende, ostaju neki problemi kao što je npr. kako se ovaj dio spektra može koristiti u malim zemljama sa malim granicama, velikim brojem susjeda i samim tim značajnim prekograničnim uticajem. Prepoznato je da posebnu pažnju treba posvetiti koordinaciji upotrebe spektra između:

- radio-difuznih servisa u različitim zemljama,
- radio-difuznih servis u jednoj zemlji i mobilnih servisa u drugim zemljama.

U okviru okruglog stola "**BUDUĆNOST TV**" predstavljen je dokument "DVB-T i nove TV usluge: preduslov ili njihova kočnica", priređen od strane grupe saradnika Univerziteta iz Ljubljane (Elektrotehnički fakultet). Zaključeno je:

- DTT otvara mnoge mogućnosti za pojavu novih usluga kad je proizvodnja sadržaja u pitanju,
- DTT platforma će imati svoje mjesto u budućim planovima za emitovanje TV programa,
- Kombinovanje ponude free-to-air i Pay TV kanala treba detaljno imati u vidu ako se želi obezbijediti održivost biznis modela DTT platforme,
- da deregulacija ove platforme ide sporije od tehnološkog razvoja i time negativno utiče na konkurentnost emitera.

*

* *

U organizaciji Društva za telekomunikacije i Elektrotehničkog fakulteta, u Beogradu je u periodu od 23. do 25. Novembra 2010. godine održan **18. Telekomunikacioni forum „Telfor“**. Ovaj događaj je jedan od najznačajnijih skupova stručnjaka iz oblasti telekomunikacija i informatičkih tehnologija u regionu.

Na ovom skupu su kroz različite vrste okruglih stolova, seminara i sl., prezentirani naučni radovi iz oblasti kao što su politika, regulativa i usluge u telekomunikacijama, telekomunikacione mreže, radio-komunikacije, multimediji i druge.

Imajući u vidu značaj ovog skupa, raznolikost autorskih prezentacija iz gore navedenih na skupu je u periodu od 24.-25.11.2010. godine učestvovao predstavnik Agencije za radio-difuziju.

RADIO-DIFUZNA PRETPLATA

a) *Naplata preko Elektroprivrede Crne Gore*

Stupanjem na snagu Zakona o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore, od januara 2009. godine ukinuta je obaveza plaćanja radio-difuzne pretplate za domaćinstva i pravna lica vlasnike radio-difuznih prijemnika. Saglasno tom, od januara 2009. godine, je od strane „Elektroprivrede Crne Gore“ a.d. vršena samo naplata već fakturisane radio-difuzne pretplate.

Ugovor o pružanju usluge naplate radio-difuzne pretplate između Agencije za radio-difuziju i EPCG je istekao 31.05.2009. godine, pa su se stekli uslovi za realizaciju odredbi člana 20. Ugovora kojim je propisano da će EPCG Agenciji za radio-difuziju dostaviti detaljne podatke o svim pravnim i fizičkim licima koja imaju dug po osnovu fakturisane a nenaplaćene radio-difuzne pretplate (stav 2. člana 12 ugovora). Ovi podaci priređeni su od strane EPCG tek krajem 2009. godine.

U cilju kontrole realizacije Ugovora, ugovorne strane su formirale četvoročlanu komisiju, koju su činile po dva predstavnika EPCG i Agencije. Komisija je u periodu jun – decembar 2009. godine izvršila prikupljanje, analizu i obradu podataka na osnovu kojih je utvrdila obim i strukturu nenaplaćenih potraživanja koja treba da budu predmet preuzimanja od strane Agencije za radio-difuziju.

Imajući u vidu obavezu Agencije za radio-difuziju da preuzme sva potraživanja od EPCG po osnovu fakturisane a nenaplaćene radio-difuzne pretplate, krajem 2009. godine izvršeno je sravnjivanje podataka o stanju dugovanja i potraživanja po osnovu realizacije ugovora. Ugovorom predviđena zajednička Komisija izvršila je sravnjenje podataka o fakturisanom i naplaćenom realizaciji zaključno sa 30.12.2009. godine i sačinila Zapisnik o sravnjenju podataka o fakturisanom i naplaćenom realizaciji potraživanja po Ugovoru o pružanju usluge naplate radio-difuzne pretplate u Crnoj Gori između Agencije za radio-difuziju i Elektroprivrede Crne Gore a.d. (br. 02-842 od 30.12.2009. godine).

Zapisnikom je utvrđeno da je za period jun – decembar 2008. godine EPCG je fakturisala 7,043,841.00€. U periodu jul 2008. - jun 2009. godine, Agenciji za radio-difuziju je uplaćeno 1.823.698,25€. Ako se to uporedi sa fakturisanom radio-difuznom pretplatom, može se zaključiti da je stepen naplate od obveznika bio 25,9 %.

Agencija je uredno izmirila sva potraživanja EPCG po osnovu naknade za usluge EPCG, što je u ukupnom iznosu bilo 276,528.31 € (sa PDV). Od toga je na ime fiksnog dijela isplaćeno 164,825,88€ (sa PDV) a na ime varijabilnog dijela 111,702.43€ (sa PDV).

Visina nenaplaćenih potraživanja po osnovu radio-difuzne pretplate je 5,221,595.01€ (prema podacima EPCG) i ona su preuzeta od strane Agencije za radio-difuziju. Od toga na pojedine kategorije potrošača se odnose sredstva u iznosu: 4,805,852.20€ za domaćinstva i 415,742.81€ za pravna lica.

Zapisnikom je izvršena rekapitulacija potraživanja između Agencije za radio-difuziju i EPCG po osnovu pružanja usluge naplate i prenosa sredstava od naplaćene radio-difuzne pretplate čime je ustanovljeno da EPCG potražuje od Agencije za radio-difuziju sredstva u iznosu od 1,799.53 €, sa kojim su se složile obje ugovorne strane.

Na 205. sjednici, održanoj 1. februara 2010. godine, Savjet Agencija za radio-difuziju je razmotrio predmetni Zapisnik i zaključio da Agencija za radio-difuziju treba da izvrši uplatu razlike konstatovane Zapisnikom o sravnjenju podataka u visini od 1,779.53 €. Takođe, Savjet Agencije je zaključio da nakon preuzimanja potraživanja po osnovu radio-difuzne pretplate finansijski i računovodstveno treba voditi izdvojeno u odnosu na ostale aktivnosti Agencije.

b) *Naplata preko Crnogorskog Telekom*

Agencija za radio-difuziju i „Crnogorski Telekom“ a.d. su početkom 2004. godine potpisali Ugovor o naplati radio-difuzne pretplate u Crnoj Gori, čime se „Crnogorski Telekom“ a.d. obavezao da, u ime i za račun Agencije, vrši fakturisanje i naplatu radio-difuzne pretplate.

U periodu od 01.01.04. - 31.08.07. godine „Crnogorski Telekom“ a.d. je fakturisao pravnim i fizičkim licima radio-difuznu pretplatu u iznosu od 26,005,364.10 EUR.

Fakturisanje radio-difuzne pretplate prema Ugovoru počelo je 01.01.2004. godine sa 186,197 obveznika radio-difuzne pretplate. Fakturisanje radio-difuzne pretplate prema Ugovoru završeno je zaključno sa 31.08.2007. godine sa 163,936 obveznika radio-difuzne pretplate. Od septembra 2007. vrši se naplata već fakturisane radio-difuzne pretplate.

U cilju kontrole realizacije Ugovora, ugovorne strane su formirale četvoročlanu komisiju, koju su činile po dva predstavnika »Crnogorskog Telekom« a.d. i Agencije za radio-difuziju. Zadatak komisije je bio da prati realizaciju naplate potraživanja. Komisija je u toku drugog kvartala 2011. godine izvršila prikupljanje, analizu i obradu podataka i sačinila Zapisnik o sravnjenju podataka po osnovu fakturisane i naplaćene realizacije radio-difuzne pretplate u Crnoj Gori između Agencije za radio-difuziju i Crnogorskog Telekom a.d. (br. 02-56/4 od 31.05.2010. godine).

Zapisnikom je konstatovano da, od fakturisane realizacije „Crnogorski Telekom“ a.d. je, u periodu od 01.01.2004. do 30.04.2010. godine, naplatio 24,790,806.48 €, od čega je Agenciji za radio difuziju uplaćen iznos od 24,752,299.48 EUR (ostao dug prema Agenciji od 28.507,00€).

Provizija „Crnogorskom Telekomu“ a.d. u periodu od 01.01.2004. do 30.04.2010. godine za naplatu radio – difuzne pretplate je iznosila 1,691,311.94 €, od čega je Agencija za radio difuziju uplatila Crnogorskom Telekomu iznos od 1,688,531.61 EUR (ostao dug Agencije od 2,780.33€).

Saglasno sačinjenoj rekapitulaciji dugova i potraživanja, u toku 2010. godine, Agenciji je po ovom osnovu uplaćeno 37,310.70€.

Prema analitičkoj evidenciji pretplatnika „Crnogorskog Telekom“ a.d., Zapisnikom je konstatovano da razlika između fakturisane, a nenaplaćane radio-difuzne pretplate iznosi 1,214,557.61 €.

FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA AGENCIJE ZA RADIO-DIFUZIJU U 2010. GODINI

Agencija za radio - difuziju je u toku 2010. godine ostvarila ukupan prihod od 75,659.65 €, sa ukupnim rashodom od 558,724.83 €, uz negativnu razliku od 483,065.15 €.

Bez obzira na negativan rezultat u izvještajnom periodu, Agencija je uspjela da obezbijedi efikasno funkcionisanje i ostvarivanje planiranih ciljeva kroz efikasno i racionalno trošenje akumuliranog novca iz ranijeg perioda tako da su ostvareni rashodi bili manji od planiranih. Ovakav rezultat ostvaren je zahvaljujući i stalnoj internoj kontroli, mjesečnoj analizi prihoda i rashoda i praćenja likvidnosti poslovanja.

Uslovi i rezultati poslovanja Agencije za radio-difuziju, koji su obilježili 2010. godinu, direktna su posljedica zakonodavne revizije iz 2008. godine i dinamike donošenja novog Zakona o elektronskim medijima. Te aktivnosti su definitivno negativno uticale na održivost finansijskog okvira Agencije.

U tabelarnom prikazu dati su ključni pokazatelji poslovanja:

Vrste prihoda	iznos (€)	%
<i>prihod od radio-difuzne pretplate</i>	139.02	0.2
<i>ostali poslovni dobiti</i>		
<i>novčane kazne</i>	15,000.00	19.8
<i>refundacija Centra za socijani rad</i>	27,713.60	36.6
<i>refundacija Fonda za zdravstveno osiguranje</i>	16,040.55	21.2
<i>zaostala naknada od „Televizije Fox“</i>	3,037.94	4.0
<i>naknade za razmatranje zahtjeva za izdavanje dozvole</i>	500.00	0.7
<i>naknada za registraciju</i>	1,078.87	1.4
<i>prenos sa odloženih prihoda na doniranu opremu</i>	1,311.15	1.7
<i>ostali dobiti</i>	844.95	1.1
<i>kapitalni dobitak</i>	951.00	1.3
<i>prihodi od redovnih kamata</i>	9,042.57	12.0
	ukupno	75,659.65
		100.0

Vrste rashoda	Plan	Ostvareno	Index
<i>bruto zarade zaposlenih</i>	314,578.00	313,493.33	99.7
<i>ostala lična primanja i naknade</i>	61,457.00	64,186.57	104.4
<i>bruto naknade članova Savjeta</i>	64,854.00	61,216.10	94.4
<i>službena putovanja i članarine međ. org.</i>	15,900.00	11,515.63	72.4
<i>rashodi za materijal i usluge</i>	27,700.00	19,766.50	71.4
<i>trošak održavanja osnovnih sredstava</i>	10,800.00	7,862.36	72.8
<i>ostala poslovna terećenja</i>	17,464.00	15,249.11	87.3
<i>humanitarne pomoći i sponzorstva</i>	-	12,064.30	-
<i>subvencije kamate</i>	25,026.00	25,025.73	100.0
<i>amortizacija</i>	-	28,345.20	-
<i>rezerva</i>	26,889.00	-	-

Detaljnije informacije o rezultatima finansijskog poslovanja Agencija za radio-difuziju u 2009.g. može se naći u **IZVJEŠTAJU O FINANSIJSKOM POSLOVANJU ZA 2010. GODINU**, dostupnom na veb sajtu www.ardcg.org.

Bilans uspjeha u periodu od 01.01. do 31.12.2010. god.

redni broj	pozicija	tekuća godina	prethodna godina
1	Prihodi od članarine	-	-
2	Prihodi od doznačenih sredstava	-	-
3	Ostali prihodi iz redovnih djelatnosti	66,617	45,023
4	Troškovi zaposlenih	397,999	369,195
5	Troškovi amortizacije	28,345	32,608
6	Umanjenje vrijednosti nekretnina, postrojenja i opreme	-	-
7	Ostali poslovni troškovi	107,355	271,501
	Profit od poslovnih aktivnosti	(467,082)	(628,281)
8	Neto finansijski trošak	(15,983)	(6,133)
9	Porez na dobitak		-
10	Neto dobitak / gubitak od diskontuiranog poslovanja		-
	Neto profit/gubitak za obrač. period	(483,065)	(634,414)

Bilans stanja u periodu od 01.01. do 31.12.2010. god.

red. br.	pozicija	tekuća godina	prethodna godina
	AKTIVA		
	Stalna imovina	118,126	145,522
1.	Nematerijalna imovina	34,365	40,777
2.	Nekretnine, postrojenja i oprema	83,761	104,745
3.	Stalna imovina namijenjena prodaji	-	-
4.	Dugoročna potraživanja	-	-
5.	Dugoročni finansijski plasmani	-	-
6.	Odloženi porezi	-	-
	Obrtna imovina	595,983	1,046,815
7.	Zalihe	-	-
8.	Potraživanja od kupaca	49,641	52,518
9.	Kratkoročni finansijski plasmani	1,171	1,137
10.	Gotovina i gotovinski ekvivalenti	545,171	993,160
11.	Unaprijed plaćeni troškovi	-	-
12.	Obračunati nenaplaćeni prihodi	-	-
13.	Ostala obrtna imovina	-	-
	Ukupna aktiva	714,109	1,192,337
	PASIVA		
	Kapital i rezerve	540,691	1,023,756
14.	Upisani kapital	563,626	563,626
15.	Revalorizaciona rezerva	-	-
16.	Ostale rezerve	-	-
17.	Neraspoređeni dobitak/gubitak	(22,935)	460,130
	Dugoročne obaveze	6,446	7,758
18.	Dugoročne obaveze	-	-
19.	Odloženi porezi	-	-
20.	Dugoročne rezervisanja	-	-
21.	Ostale dugoročne obaveze	-	-
22.	Odloženi prihodi	6,446	7,758
	Kratkoročne obaveze	166,972	160,823
23.	Kratkoročne obaveze iz poslovanja	166,972	160,823
24.	Kratkoročne finansijske obaveze	-	-
25.	Tekući dio dugoročnih kredita	-	-
26.	Obaveze za poreze	-	-
27.	Kratkoročna rezervisanja	-	-
28.	Obračunate obaveze	-	-
	Ukupna pasiva	714,109	1,192,337